

АР-м имэфэки пае тышьюфэгушю!

Адыгэ макь

№197 (19458)

2009-рэ ильэс

ШЭМБЭТ

ЧЪЭПЫОГЪУМ и 3

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Чъэпыогъум и 5-р — Адыгэ Республикэм и Маф

Адыгэ Республикэм щыпсэхуэ лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр!

Адыгэ Республикэр зызыхацагъэр ильэс 18 зэрэхуэрэм фэиш тышьюфэгушю!

Республикэм и Мафэ — цыф лъэпкъ зэфэшхьафш 100-м ехъумэ яллыкхохуэ Адыгеим щыпсэхуэрэм мамырныгъэ, зэкъошныгъэ ыкIу зэгурылонныгъэ азыфагу зэрилъытэ итамыгъэу цыт мэфэкI.

Яфэишюиш игыпкыу тыхэгъэгу цыкIу, ащ итарихъ бай, зыфэдэ къэмыхуэгъэ икультурэ, ижыгъэр адыгэ чIыгу дахуэ ренуэ цыф шIагъохэр къызэрыхуэхуэцтыгъэхэм тарэгъуихо!

Республикэм щыпсэхуэрэр Iофэу зыфэгъэзагъэхэм егугъухуэ, гу-ишхуагъэ, снауицыгъэ ахэлъуэ, лъэпкъым итарихъ ыкIу икультурнэ байныгъэхэм афэсакъхуэ, къаухъумэхуэ, кIэр, цыIэныгъэр ыпкIэ лъызыгъэкIуатэрэр зыпкырацэу цытых, а пстэуми Адыгеир Урысыем икыблэкIэ анахъ узыфэзыцэрэ ишолъырзу къашиI.

Непэ республикэм экономикэм ытэныкыкIэ къэкIопIэишхуэр илэх, мэкъу-мэщым псынкIу хэхъоныгъэ зэришIырэм, турист-рекреационнэ комплексым зызэриушъомбгъурэм, гъомылэпхъэшI ыкIу перерабатываюуцэ отраслэм нахъ зыкыиIэтыжыгъэ зэрэхуэрэм ар япхыгъ. Хабзэм иорганхэмрэ цыф жьыгуэхэмрэ акIуачIэ зэрэзэхэлъым амал къеты инвестиционнэ проектшыхохэр гъэхъагъэ хэлъуэ агъэцкIэн-хэмкIэ, сатъу-экономикэ, научнэ, культурнэ ыкIу спорт зэхыныгъэхуэ хэгъэгум инэмкI ишолъырхэм адытиIэхэм заушъомбгъунымкIэ ыкIу нахъ пытэ хуынхэмкIэ.

Мы ауэсырэ ильэсхэм республикэм бэ физэишIокIыгъэр, бэ къыдэхуэгъэр. Адыгеим фэхуэрэ зэхъокIыныгъэ пстэумкIу хабзэм ифедеральнэ органохэр IэныIэгъуишIу къызэрэтфэхуэцтыгъэхэм мэхъанзыхо илэу цыт.

Тэ, тиереспубликэ щыпсэхуэрэм, нахъыжыгъэм лъапсэ зыфаишIыгъэ хэбзэ шIагъохэр къэтыхуэхуэмхэзэ ыкIу ахэм хэхъоныгъэ афэтишIыгъэ, тигуисэ Адыгеир джыри нахъ зэтегъэпсыхъагъэ хуыным пае тфэ-лъэжыцтыр зэкIэ зэрэтишIэцтым тицыхъэ тель.

ТичIыпIэгъу лъапIэхэр, псауныгъэ пытэ, насып ишъуиIэнхуэ, дуна-ир мамырынэу, Адыгэ Республикэмрэ зэдытиие Хэгъэгъушхоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ ублэпIэишIу пстэуми гъэхъэгъэишхохэр ащыишъуишхуэ ишъуфэтIэ!

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Анатолий ИВАНОВ

Чъэпыогъум и 5-р — КIэлэегъаджэм и Дунэе маф

ТилъапIэхуэ кIэлэегъаджэхэр, егъэджен Iофым иветеранхэр!

Шъуисэнхъат епхыгъэ мэфэкIым пае гуфэбэныгъэ хэлъуэ тышью-фэгъушIо, акъыли, илэныгъы, Iушыгъы, ицIагы зыцыхIэгъэ псэмыб-лэгъэ IофиIэнышхоу жьыгуэгъацIэрэм пае инэу тызэрэишъуфэрэзэр къэтIэ.

Дунаим тет сэнхъатыбэмэ ялгытыгъэмэ, анахъ мэхъанзыхо зра-тырэ сэнхъатэу ренуэ цытыцтыр кIэлэегъэдэсэ IофиIэныр ары. ШIум, зэфагъэм узарафэлэжсэн фаем ишыхъатэу лъэхъэнэ пстэу-ми ар цытыгъ. КIэлэегъэдэсэ игыпкыу цыфыгъэишхо зыхэлъым кIэ-лэцIыкIухэр илэныгъэхэм ахеицх, IофиIэным фэцагъэхуэ, гушысэ-ишъухуэ ыкIу ежы-ежырзу хэкIыпIэ горэхэр къагъотышхуэхуэ егъасэх.

Лъэпкъ проектэу «Гъэсэныгъэр» зэрэпхырацырэм ишIуагъэкIэ Адыгеим, зэрэхэгъэу фэдэу, гъэсэныгъэм исистемэ уахътэм диштэ-рэ зэхъокIыныгъэхэр цыфэхуэх, кIэлэегъаджэм уасу фаишIырэм зыкыбIэты, лэжыапIэу ратырэм хэхъо. Гъэсэныгъэ зыцарагъэгъо-тырэ учреджениехэм нэрым технологиехэр ащагъэфедэх, кIэлэ-еджасIохэмрэ кIэлэегъаджэхэмрэ япшэрылхэр нахъ дэгъоу зрагъэ-цкIэицхэм тегъэпсыхъэгъэ амалхэр зрагъэгъотых.

Типолитикэ зыфетегъэпсыхъагъэр сабыи пэпчэ илэныгъэ куу егъэ-гъотыгъэныр, пIуныгъэ лъэныкыомкIу цыIэныгъэм къыицышхъа-пэжыицт амалхэр IэкIэгъэхъэгъэнхэр ары. КIэлэцIыкIу изчыи нахъ къызэIуихынымкIэ, лэныкыо пстэумкIу хэхъоныгъэ ышIынымкIэ ащ ишIогъэишхо къэкIэ.

ТикIэлэегъэдэсэ, тикIэлэпIу, тиветеран лъапIэхэр, псауныгъэ пытэ, насып ишъуиIэнхуэ, неуицэ мафэм ишъуицыхъэ тельнэу тышьюфэ-лгъаIэ!

Адыгэ Республикэмрэ зэдытиие Хэгъэгъоу Урысые Федерациемрэ яфедэ зыхэлъ Iофэу жьыгуэгъацIэрэм гъэхъэгъэишхохэр ащыишъуишхуэ ишъуфэтIэ!

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Анатолий ИВАНОВ

Къызфагъэшъошагъэхэм къаритыжыгъэх

Тыгъуасэ, чъэпыогъум и 2-м, республикэм и Мафэ ипэгъокIэу, АР-м и Президентэу ТхъакIушынэ Аслъан къэралыгъо наградэхэмрэ цытхуэ-цIэхэмрэ къызфагъэшъоша-гъэхэм ахэр къэзыушыхъатыр тхылъхэмрэ бгъэхалхъэхэмрэ къаритыжыгъэх. Ащ фэгъэ-хыгъэ зэхыхуэу Правитель-ствэр зычIэт Унэм шыкIуагъэм хэлэжыагъэх АР-м и Прези-дент ыкIу министрэхэм я Ка-бинет я Администрацие ипа-щэу Александр Пиценкэр, Пре-мьер-министрэу КъумпIыл Му-рат, министрэхэм я Кабинет хэтхэр.

АР-м и Президент зэхыхуэ

къызэIуихыгъэ, цыф Iэпэласэу, зиIофшIэнкIэ, зыкIуацIэрэ зи-акъылрэкIэ республикэм иэко-номикэ хэхъоныгъэ езыхъэшIы-хэрэр къызышыхагъэщырэ Iоф-тхъабзэхэр сыдигъокIи мэфэ-кIэу зэрилъытэхэрэр къыхи-гъэщыгъ.

— Аужырэ ильэсхэм рес-публикэм хэхъоныгъэу ышIы-гъэхэр нахъыбэмкIэ шъо шъуи-шIушIагъэш, Адыгеим ыцIэ шIуцIэ ралоным ильэсыбэ ху-гъэу шъукIуацIэ зэрэхашуль-хьэрэм фэиI «тхъашъуегъэ-псэу» шъосэIо. Тырэгъушхо шъош фэдэ цыф шIагъохэр зэрэтиIэхэм, — къылуагъ аш.

УФ-м и Президент иунашъо-

кIэ «УФ-м изаслуженнэ ар-тист» зыфиIорэ цIэр къыфа-гъэшъошагъ АР-м и Лъэпкъ те-атрэ иартисткау Биданэкъо Марыет. АР-м и Президент иунашъокIэ АР-м и Къэралыгъо премие къафагъэшъошагъэу, ар къэзыушыхъатырэ тхылъ-хэмрэ бгъэхалхъэхэмрэ къа-ритыжыгъэх «Адыгэ литера-турэм итарихъ» зыфиIорэ тхылъ-ным иавторхуэ филологие шIэ-ныгъэхэмкIэ докторхуэ Шъхъэ-лэхъо Абу, Мамый Руслъанэ, ЩэиIэ Казбек ыкIу Пэнэшъу Уцужыкыо, «ХъшыпыкIыгъэ-хэр» зыфиIорэ тхылъым иавто-рэу, Адыгэ республикэ тхылъ-тедзапIэм ипашэу Къуикыо Шы-хъамбий, Важа Пшавелэ ипо-эмэу «Кровная месь» зыфи-Iорэм ииллюстрациехэм яавто-рэу, сурэтышIэу Къат Теуцожь. Джаш фэдэу АР-м и Президент иунашъокIэ заслуженнэ цIэ-хэр къызфагъэшъошагъэхэм ащышых профессиональнэ ли-цеуе N 2-м ипашэу Делэкъо Вя-чеслав, АР-м и Конституционнэ Суд и Тхъаматэу Хъазыщыкыо Нэфсэт, ООО-у «Сириус» зы-фиIорэм ипашэу Дэгумыкыо Хысэ, нэмыкIхэр.

АР-м и Президент наградэ-хэр къызаретыжыгъэм бжж, къа-лэжыгъэр къазэрафагъэшъо-шагъэм ыкIу республикэм и Мафэу къэблагъэрэм апае джыри зэ къафэгъушIуагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр А.Гусевым тыри-хыгъ.

МэфэкI зэхыхъэ шыкIуагъ

Адыгэ Республикэм ыныбжэ ильэс 18 зэрэхуэрэм фэгъэхыгъэ мэфэкI зэхыхъэ тыгъуасэ, чъэпыогъум и 2-м, республикэ филармонием шыкIуагъ. Ащ хэ-лэжыагъэх АР-м и Президентэу ТхъакIушынэ Ас-лъан, Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, АР-м и Президент ыкIу министрэхэм я Кабинет я Админи-страцие ипашэу Александр Пиценкэр, АР-м и Къэ-ралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Анатолий Ивановыр, федеральнэ инспектор шъхъалэу Лылужъу Адамэ, Парламентым идепутатхэр, район ыкIу къэлэ администрациехэм, къулыкыу ыкIу ве-домствэ зэфэшхъафхэм япашэхэр, заом ыкIу IофшIэным яветеранхэр, медицинэм, гъэсэныгъэм, культурэм яIофышIэхэр, нэмыкIхэр.

Зэхыхъэм къэкIолIагъэхэм ыкIу зэкIэ Адыгеим щыпсэу-хэрэм мэфэкIымкIэ къафэгъ-шIуагъ АР-м и Президент. Рес-публикэм шыIэкIэ-псэукIэу илъыр нахъышIу шIыгъэныр

пшэрылхъэ шъхъаIэу сыдигъо-кIи зэрэзыфагъэуцужырэр, аужырэ ильэсым кризисым зи-ушъомбгъугъэ нахъ мышIэми, ащ икыныгъохэм зыкъарамы-гъэуфэу, хэхъоныгъэхэр ялэхуэ

мы мэфэкIым къызэрекIолIа-гъэхэр пстэумэ апэу ащ къыхи-гъэщыгъ. Ар къыушыхъаты-жыгъэ, лэжыгъэу Iуахыжы-рэмкIэ аужырэ ильэситIум Урысыем яIонэрэ чыпIэр рес-публикэм зэрэишъуфэтырэр, бы-лымхуыным зызэриушъомб-гъурэр, промышленностым хэ-хъоныгъэхэр зэришIыхэрэр, ин-весторхэр нахъыбэу къыхъэ зэрэхуэгъэхэр шысэу къыхы-гъэх, тапэкIэ пшэрылхъэу зы-фагъэуцужыгъэхэм, ильэсым ыкIэм нэс объектэу аухынышъ, атIупшыщтхэм кIэкIэу къагъу-шыIагъ.

Ащ бжжым республикэм иорэдыIохэмрэ къэшъокIо ан-самблэхэмрэ мэфэкI концерт къатыгъ.

(Тикорр.).

ТеплъакІэ иІэ хъушт

Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушыне Аслъан Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым (АРКБ-м) изэтегъэпсыхъан зэрэкІорэм ежышъхьэкІэ зыщигъэгъозагъ.

АРКБ-м изэтегъэпсыхъан гъэмафэм ыгузэгухэм адэжъ аублэгъагъ, ащ пэлухъащ ахъщэр республикэ бюджетым кыхъагъэкІы. Актывэ залымрэ еджэпІэ аудиторипллырэ зыхъышътхэ этажыр операционнэ блокым ышъхьагъ кытырашыхъэ. Республикэм иапшъэрэ медицинэ еджэпІтІумэ — Кубанскэ къралыгъо медицинэ университетым и Адыгэ къутамэрэ МКЪТУ-м и Медицинэ институтрэ ястудентхэр ахэм ащеджэщтых. Ащ нэмыкІэу

приемнэри игъэкІотыгъэу агъэцэкІэжы. Мы илъэсым ыкІэм нэс а пстэуми сомэ миллион 20 фэдиз апэлухъащт.

Илъэсэу кыхъащтым лъын-тфэ хирургием, нейрохирургиемкІэ операционнэ блокым, реанимационнэ отделением ыкІи гупчэ вестибулым ягъэцэкІэжынкхэр кІоштых. Илъэсэу кыхъащтым республикэм ибюджет сомэ миллион 70-рэ фэдиз а гухэлъхэм апае кыщыдалыгъэщт.

Республикэм ипашэ гъэцэкІэжынкхэр иофшІэнхэр зэрэкІохэрэм ыгъэрэзагъ.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-къулыккыу

Сильаплэхэу

Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэр!

Адыгэ Республикэр зызыхъагъэу и Мафэ фэшІ гуфэбзныгъэ хэлъэу сышъуфэгъушІо!

1990-рэ илъэсым чъэпыогъум и 5-р Адыгеим итарихъкІэ лъхъанэшхо зиІэ мафэу щыт. Цыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэу ащ щыпсэухэрэм яшІуагъэкІэ Урысые Федерацием апыгъэр къралыгъо гъэпсыкІэ иІэу ар хэт хъугъэ.

Непэ Адыгеим кризисым нэшІуекІорэ иофтхъабзэхэр, программэхэр чанэу щагъэцакІэх, пстэуми апэу ахэр зыфытегъэпсыхъагъэхэр социальнэ лъэныкъомкІэ къэуцурэ пшъэрылгъэр зэшІохыгъэнхэр ары. Промышленностым, псэолгъэшІыным, лъкъу-мэциым ыкІи предпринимательствэм ІэныІэгъу ятыгъэнымкІэ иофтхъабзэхэр рахъухъэх ыкІи зэшІуахы.

Тиреспубликэ щыпсэухэрэр иофшІэным зэрэфшъагъэхэм, гушхоу зэрэцыхъэм, тарихъым, лъэпкъ-культурынкхэр кІэным зэрэфсакъхэрэм яшІуагъэкІэ Адыгеир гъэхъагъэ хэлъэу ыпэкІэ лъэкІуатэ.

Республикэм щыпсэурэ пстэуми сафэлъаІо псауныгъэ пытэ, насып, цыІэкІэшІу яІэнэу, тапэкІи гъэхъэгъэшхохэр ашІынхэу.

Лъыгъэныгъэ кышъуфэгъушІэу, Къэралыгъо Думэм идепутатэу ХЪАДЖЭБЫЕКЪО Руслъан

Лъэхъанэу къауатэрэм уепІу

Адыгэ Республикэм и 18-рэ илъэс фэгъэхьыгъэ къэгъэлъэгъонхэу Лъэпкъ музейм кышъыцэуахыгъэхэм политикэм, экономикэм, культурэм, спортым, медицинэм, щыІэныгъэм инэмыкІырэ лъэныкъохэмкІи хэхъоныгъэу тшыхэрэр ІупкІэу къагъэлагъох.

Лъэпкъ музейм идиректорэу Джыгунэ Фатимэ зэхыхъэм пэублэ гушыІэу кышъыцэуахыгъэм Адыгэ Республикэм изэхъокІыныгъэшІухэр цыхыгъэунафыкІыгъэх.

Адыгеим и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат зэхыхъэм кызыррешІуагъэу, тиреспубликэ икъралыгъо гъэпсынкІэ щыІэныгъэм зэрэщыпытэрэр тинэрылгъэу. Конституције, къралыгъо быракъ, гимн, республикэ тамыгъэ тІэх. Политикэм экономикэм, культурэм лъэхъаным зэхъокІыныгъэу щашырэр цыфмэ нахышІоу ашІэным, тарихъым ныбжыкІэхэр рыгъозэнхэм афэшІ ащ фэдэ къэгъэлъэгъонхэр тищыкІагъох.

АР-м и Лъэпкъ музей кышъыцэуахыгъэ къэгъэлъэгъонхэр чыпІэ зэфэшъхьафхэм агъэуцугъэх. Музейм узэрэчІэхъагъэм лыпытэу Адыгэ Респуб-

ликэм ибыракъ, гимным хэлъ гушыІэхэр зытетхагъэр олгъэгъух. Сурэттеххэм яІофшІагъэхэри мыщ нэплъэгъум кышъефэх. АР-м и Президентэу Тхьаклушыне Аслъан Адыгеим иІофшІаплэхэм, еджаплэхэм зэрашыагъэр, спортсменхэм адыриІэгъэ зэІу-кІэгъухэр сурэтхэм къауатэх.

АР-м исурэтшыІхэм яІофшІагъэхэр музейм иящэнэрэ къат кышъагъэлагъох. Пкъыгъо пэпчэ усплыгъэу, гупшысэхэм тарихъым ухашэ. Іэпшъэсыхъатым хэлъ пкъыгъожыгъэхэр ыгъэфедэхі Ф. ПэтІуащэм ышыгъэр нарт эпосым рипхыгъ. Адыгэ

шъуашэхэм ядэхагъэ Ю. СтІашъум иІофшІагъэ кырыелотыкІы. М. Гъогунэкъом, Р. Хъуажым, З. ГъукІэм, Г. Абрэджым, нэмыкІхэм и яІэпшъысэхэм уагъэгъушхо. Республикэм ыцІэкІэ ахэр дунэе зэнэкъокъухэм захэлажъэхэкІэ, щытхъуцІэхэр кызырэтфахышътхэм тицыхъэ тель.

Игъонэмысэу зидунай зыхъожыгъэ музыкантэу, лъэпкъ искусствэм иІыф цІэрыІоу Лъэцэрыкыо Кимэ унагъом пае ышышътыгъэ джэмышххэр, пшъэрыхъаІомэ ящыкІэгъэ Іэмэпсымэхэр псэ апытэу кыюпльыхэрэм фэдэх. С. Пэнэшъум ышыгъэ лъэпкъ тхыпхъэхэри гъэшІэгъонхы. Адыгэ Іанэр, хъакъу-шыкъухэр, нэмыкІхэри музеем кышъагъэлагъох.

ЗэхъаІомэ афэрэзэхэу къэгъэлъэгъонхэм АР-м и Премьер-министрэу КъумпІыл Муратэ, ащ игуадзэу Алексей Петрусенкэр, республикэм культурэмкІэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый, АР-м культурэмкІэ кІэнэу иІэхэм якъэухъумэнэрэ ягъэфедэнрэкІэ и ГъэІорышІаплэ итхъаматэу ЦыпІынэ Рустем, нэмыкІхэри япллыгъэх.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

Сурэтыр къэгъэлъэгъоным кышъытырахыгъ.

НыбжыкІэхэм япІун фэлэжъагъ

Тигъзет иныбджэгъушІоу Бэрэтэрэ Мурат итхыгъэу гъэзетхэм къарыхъэхэрэмкІэ цыфхэм дэгъоу ашІэ. Зихэхъогъухэм япІуныгъэ фэгъэхьыгъэу ащ кыІэкІэкІэхэрэм ягуапэу цыфхэр яджэх.

Спортым лъэшэу фэшэгъэ ыкІи а лъэныкъомкІэ гъэхъагъэхэр зиІэ кІалэр Краснодар дэт кІэлэгъэджэ институтым чІэхъэ. Ащ ыуж илъэс зэкІэлъыкІохэм Адыгэ кІэлэгъэджэ училищым иоф шышІагъ. НыбжыкІэхэм япІункІэ иофыгъохэм ашыгъуазэу, щыІэныгъэри дэгъоу кыгурыІоу Мурат милицием къулыккыу щыхъынэу хэхъагъ.

ИофшІэныр кызырэкІоу щытыгъэп, чэци мафи уимыІэу ныбжыкІэхэм иоф адэпшІэн фэягъэ. Мурат зыныбжымыкыугъэхэм афэгъэгъагъ. КІэлэ зихэхъогъоу бзэджэшІагъэ зезыхъагъэу милицием кырашאלІэхэрэм япІуныгъэ щыкІэгъэшхо зэриІэр Мурат кыгурыІоштыгъ. КІэлэ ныбжыкІэхэр охътэ кІэкІым гъэгъэсэхэ зэрэмылэкІыштыри ышІэщтыгъ, ау ахэр гъогу тэрэз техъанхэмкІэ ежы ыльэкІыштыр ышІэщтыгъ, ыгу етыгъэу иофшІэн ыгъэцакІэщтыгъ. Ащ фэдэу милицием иприемник-распределитель чІэсыгъэхэм ашыщ кІалэм Мурат кыфетхы: «Гъэсептхыдэу кысепІуагъэмкІэ, дэгъумрэ дэимрэ зэхэсфынэу сызэрбгъэсагъэмкІэ лъэшэу сыкыпфэраз. Сэ сытыгъокІуагъ, ау о сыкызышІокІэ нэуж гурыт еджаплэр къэсыу-хыгъ, совхозым иоф шысшІагъ, джы дзэ къулыккыу сыкІонэу зысэгъэхъазыри. Ау

зэкІэми анахь мэхъанэ зиІэр гъогу тэрэз сызэретехъагъэр, ащ сызэретемыкІыштыр ары».

А гушыІэхэр зымыуасэ щыІэп. иоф зышІэгъэ цыфым ащ фэдэ писъмэ кыІуекІэмэ, хъау-лыеу щымыІагъэу ылытэн ыльэкІышты.

Бэрэтэрэ Мурат иІофшІагъэ бгъэхэлъхэмкІэ къралыгъом хигъэунафыкІыгъ. «За отличную службу в МВД», «МВД — 200 лет» зыфиІохэрэр кыфагъэшъошагъэх.

Отставкэм щыІэ офицерым непэ ыІэ зэтэдзагъэу щысеп. Обществэм хэхъухэрэ-хэшІыхэрэм егъэгъумэкІы, гъэзетхэм, журналхэм афэтхэ, щыІэныгъэ опытэу иІэр ныбжыкІэхэм адегошы.

Бэрэтэрэ Мурат ыныбжы непэ илъэс 70-рэ мэхъу. КІэлэ ІэпсынкІэ-лъэпсынкІэу уарамым кырыкІорэм ащ фэдэ ныбжы ептыштыт. Джыри илъэсыбэрэ иунагъо датхъэу псэунэу Мурат фэтэІо!

(Тикорр.).

Гъэхъагъэхэри щыІэх, мыхъурэри макІэп

Урысые Федерацием хэгъэгъу кІоцІ иофхэмкІэ и Министерствэ иподразделениехэмрэ къэбар жъугъэм иамалхэмрэ яздэлэжъэн гъэпытэгъэным фэгъэхьыгъэ видеоконференцие апэрэу тыгъуасэ щыІагъ. Ащ иІофшІэн зэрищагъ УФ-м и МВД ипашэу Рашид Нургалиевым. Адыгеим ыцІэкІэ иофтхъабзэм хэлэжъагъэх АР-м хэгъэгъу кІоцІ иофхэмкІэ иминистрэу Александр Сысоевыр, АР-м и МВД дэжъ шызыхъагъэ Общественнэ советым итхъаматэу, АКЪУ-м иректорэу Хъунэгэ Рэщидэ, милицием иветеранхэм иоф адэшІэгъэнымкІэ министрэм иупчІэжъэгъоу Хъутыжъ Азмэт, нэмыкІхэри.

— Непэ правэухъумэкІо органхэмрэ СМИ-хэмрэ яздэлэжъэн общественнэ мэхъанэшхо иІ, — кыІуагъ Р. Нургалиевым. — Мы аужыр илъэс заулам кыкІоцІ МВД-м иструктурэхэр цыфхэм нахь апэблагъэ зэрэхъугъэр зэфэхьысыжъхэм къагъэ-лъагъо. Милицием икъулыккыу-шІэхэм япшъэрылгъэ шъхьаІэр цыфхэм ярэхъатныгъэрэ яфитыныгъэхэмрэ къаухъумэнхэр, ахэм гумэкІыгъоу яІэхэр къагурыІонхэр ыкІи зэхашыкІынхэр ары. Цыф кызырэкІохэм нахь цыхъэ кытфашы зэрэхъугъэр кыушыхъаты общественнэ еплъыкІэм изэгъэшІэн дэлэжъэрэ гупчэхэм зэфэхьысыжъэу къашы-

хэрэм. Ыпэрэ илъэсхэм милицием иІофшІэн ыгъэрэзэхэрэм япчъагъэ процент 25-м блэмыкІыштыгъэмэ, мы илъэсым а пчъагъэр процент 48-м нэсыгъ. ЛъэхъаныкІэу тызыхъэтым диштэу къралыгъоми цыфхэми яеплъыкІэ непэ зэблэхъугъэ хъугъэ, ари тилофшІэн кышъыдэтлътэтэз тшылн фае. Шыпкъэ, гъэхъэгъэ гъэнэфагъэхэр тІэх нахь мышІэми, гумэкІыгъоу, шыкІагъэу къэуцурэри макІэп. Коррупцием пэшІуекІогъэн, укІыгъэ иофхэм япхыгъэ бзэджэшІагъэхэм ябэныгъэн, тигъогухэм къатехъухэрэ хъугъэ-шІагъэхэм цыфыбзэ зэрэхъаІуадэрэм амалэу тІэпкъыгъэ тыпэуцужынкхэр, нэмыкІ иофыгъохэми тыналэ атедгъэтын фае. АщкІэ сыдыгъуи тІэпыІэгъушІух къэбар жъугъэм иамалхэр. Сэгугъэ ащ фэдэ зэфышъытыкІэхэр зэдытиІэу тапэкІи иоф зэдэтшІэнэу.

Нэужым видеоконференцием хэлэжъэрэ субъектхэм ялЫкІохэр зыгъэгъумэкІырэ иофыгъохэм къаегушыІагъэх. Непэ общественнэ анахъэу ыналэ зыгыридзэрэ лъэныкъохэр къагъэнэфагъэх.

Адыгеир пштэмэ, правэухъумэкІо органхэмрэ СМИ-хэмрэ зэрэздэлажъэхэрэм уигъэрэ-зэнэу щыт. Министерствэм зэхышъэрэ иофтхъабзэхэм зэкІэми журналистхэр чанэу ахэлажъэх, ащкІэ общественнэ рэхъатныгъэр

кыуухъумэгъэным яІахышІу халхъэ. УФ-м и МВД исистемэ хэхъэрэ подразделениехэмрэ СМИ-хэмрэ иоф зэрэздашІэ-щтым фэгъэхьыгъэ концепциеу 2009 — 2014-рэ илъэсхэм ателытагъэр республикэм щаштагъ. Ар гъэцэкІэгъэным пае АР-м и МВД республикэ гъэзетхэу «Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ Адыгеимрэ» ыкІи республикэ телерадиокомпанием зэзэгъыныгъэхэр адишыгъэх. Ащ кыдыхэлъытагъэу министерствэм иІофшІэн непэ зэрэзыхышъэрэм епхыгъэ тхыгъэхэр, къэтынхэр журналистхэм къагъэхъазырых. Джащ фэдэу общественнэ ыкІи дин организациехэм, ныбжыкІэхэм зэІуекІэгъу-зэдэгъушІэгъухэр адэшІыгъэныр республикэм и МВД ипашэхэм шэнышІу афэхъугъ. ТапэкІи цыфхэм къэбар шыпкъэр алгыгъэІэсыгъэным пае гъэуитІум язпхыныгъэ нахь агъэпытэн гухэлъ яІ.

Видеоконференцием зэфэхьысыжъхэр фэшІымэ, правэухъумэкІо органхэми журналистхэми анахь шъхьаІэу кыхъагъэщыгъэу къэпІон плъэкІыштыр непэ МВД-м иструктурэхэр цыф кызырэкІохэм нахь апэблагъэ, нахь зэІухыгъэ зэрэхъугъэхэр ары. Ау общественнэ зымыгъэрэ-зэу кыанэрэр макІэпышъ, ахэм уадэлэжъэн фае.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Тэхутэмыкъое районим ит поселкэу Яблоневскэр республикэм ипсэуплэ анахь инхэм ащыщ. Цыф лъэпкэ зэфэшхьафхэм ялыклогхэр зэгурылогхэу, зыкыныгъэ азыфагу илъэу непэ мыщ щэпсэх. Мы аужырэ илъэсхэм поселкэм инвестициеу халхьагъэм ишлуагъэкIэ ащ итеплэи, цыфхэм ящылэкIэ-псэукIэ нахьышлум, фаузенкыгъ пIон плъэкIышт. Ау Адыгеим инэмыкI псэуплэхэм ялътыгъэмэ, Яблоневскэм сыд фэдэрэ лъэныкъокIэ амалэу илэр зэрэнахьыбэр кыдэплътэн фае. Джырэ лъэхъан лъэкIышхо зилэ предприятиехэр, компаниехэр мыщ щэлажъэх, ахэр ары поселкэм ибюджет игъэпсын нахьыбэрэмкIэ зэпхыгъэри. Зишлогъэшхо къэкIорэ лъэныкъохэм зэу ащыщ къалэу Краснодар зэрэпэблажъэри. Непэ поселкэм ищылэкIэ-псэукIэ зыфэдэр, гъэхьагъэу ыкIи щыклагъэу илэхэр зэдгъашлэхэмэ тIшлогъоу муниципальнэ образованиеу «Къэлэ гъэпсыкIэ зилэ Яблоневскэ псэуплэм» мы мафэхэм тыщылагъ.

**Н
е
п
э**

поселкэм ищылэкIэ-псэукIэ

Администрацием илофышлэхэм, цыф кызырэклогхэм зэлукIэгъу-зэдэгущы-лэгъухэр адэтшыгъэх, поселкэм ичылплэ зэфэшхьафхэр кьэткIухьагъэх.

Анахь гумэкIыгъошхо кызыпыкIырэ унэ-коммунальнэ хьызмэтым илофшлэн зэхэшагъэ зэрэхьурэм мыщ шыпсэурэ цыфхэр бэрэ ымыгъэразэхэу кыхэкIы. ХэкIым идэшын фэгъэзгъэ организациехэу поселкэм Iоф шызышлэхэрэм япшэрылхэр тэрэзэу зэрамыгъэ-цакIэщтыгъэм кыхэкIыкIэ, цыфхэр гузэжъогъу чыплэ зэритыгъэхэр тигъэзет пчъагъэрэ кыхиутыгъ. Iофхэм язытет зы чыплэ игъэко-щыкIыгъэным пачэ АР-м и Президенти, АР-м и Премьер-министри, нэмыкI пачэхэм Iофышхо зэшлуахыгъ, ащ епхыгъэу унэшхо гъэнэфагъэхэри аштагъэх. Джырэ

лъэхъан хэкIым идэшын поселкэм иадминистрацие ыналэ нахь тырегъэты, тхьамафэ кьэс шыхьафхэр зэхэщэх, гъогубгъухэм къащыкIырэ уцыжъхэр раупкIых ыкIи Iуащыжых.

2009-рэ илъэсым имэзае кышгъэгъэжъагъэу поселкэм шызэхашгъэ административнэ комиссиими чанэу Iоф ешлэ, санитарнэ шапхэхэр тэрэзэу зымыгъэцакIэхэрэм административнэ пшъэдэкIыжэ арагъэхы. Ащ ишлуагъэкIэ, тапэкIэ зэшлуахын амылбэкIынэу зэгупшысэщтыгъэхэ Iофыгъо пчъагъэ агъэцкIэн алъэкIыгъ. Гушылэм пачэ, урамэу Титовым ыцIэ зыхьырэ ичылплэ горэм

хэкIыр итэкъугъэу, зыми Iуимышэу бэшлагъэу щылыгъ. Псэуплэм иадминистрацие ипашэхэр, цыф кызырэклогхэр ыкIи правохьумэкIо органхэм ялофышлэхэр зэгъусэхэу охьтэ клэкIым кыкIолцI мы гумэкIыгъор дагъэзыжын алъэкIыгъ. Джырэ лъэхъан а чыплэм клэлэцIыкIу футбол ешланлэ кышчызэшлуахыгъ. Гурыт еджаплэу N 3-м мыщ фэдэ ешланлэ шагъэпсын гухэлъ яI, ащ пэлухьащт мылкур республикэ бюджетым къафитIу-пшыщт.

ЫпэкIэ кызырэтIуагъэу, администрацием мэхъанэшхо зэритырэ лъэныкъохэм ащыщ

псэуплэ-коммунальнэ хьызмэ-тым изытет хэхъоныгъэхэр егъэшлыгъэхэр. Поселкэм дэт унэ зэтетхэр капиталнэу замыгъэцкIэжыгъэхэр бэшлагъэ. Унашхьэхэм къа-клэщы, псы чыплэмрэ фабэмрэ зэрыклорэ трубэхэр зэблэху-гъэнхэ фае, нэмыкI Iофыгъоу кьэуцурэр макIэп. А зэкIэри гъэцкIагъэ хьуным пачэ администратцием мы аужырэ уах-тэм лъэбэкъу гъэнэфагъэхэр ышлыгъэх пIон плъэкIышт. Бэу зэтет унэхэр гъэцкIэжы-гъэнхэм пачэ аштэгъэ федераль-нэ программэм поселкэр хэлэ-жъэным иамал илэным фэшI

зэшлуахынхэу амал яIэ хьу-гъэ.

Мэхъанэшхо зэратырэ лъэ-ныкъохэм ащыщ культу-рэм, псауныгъэр кьэухьу-мэгъэным ыкIи гъэсэнэгъэм иучреждениехэм Iэпылэгъу афэхьугъэныр. Бэмышлэу поселкэм клэлэцIыкIу Iы-гыплэу «Солнышко» зыфи-Iорэр кышчызэшлуахыгъ, еджаплэхэм язэтегъэпсыхьан джы дэлажъэх. Поселкэм Iоф шызышлэрэ творческэ кол-лективхэм ящыкIэгъэшт Iэмэ-псымэхэр, шыгъынхэр, нэмыкI пкыгъохэри афаш-фыгъэх.

Гъогухэм язытет унгъэрэ-зэнэу шымыт нахь мышлэми, а гумэкIыгъом идэгъэзы-жыны цыкIу-цыкIоу адми-нистрацием Iоф дешлэ. Апэ-рэ гъэхьагъэу яIэхэми тэ-тшхьэкIэ зашчыдгъэгъозагъ. Урамхэр асфальтIэ апкIэх, сабийхэр зыщыджэгурэ пло-щадкэхэр зэтырагъэпсыхьа-жых, клэкIэу къэпIон хьумэ, Iофыр зы чыплэ икошчы-кыгъ.

Шыпкьэ, Яблоневскэм амалэу илэхэм ялътыгъэмэ, ар зэрэзэтегъэпсыхьагъэми, нэмыкI лъэныкъохэми мыщ шыпсэурэ цыфхэр агъэразэ-хэрэп. Ащ кыхэкIыкIэ, ахэм ящылэкIэ-псэукIэ зыфэдэ-щтыр бэкIэ зэпхыгъэ пачэ-хэм ялофшлэкIэ нахь агъэ-лъэшынэу, цыфхэм ягу-мэкIхэр зэхашыкIынхэу ащэ-гугъых.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтхэр Аркадий Кур-нос тырихыгъэх.

Республикэм иэкономикэ ихэьоныгъэхэр

КРИЗИСЫМ КЪЫЗЭРЭЗЭТЫРИАЖЭХЭРЭМ

**Ары зэрэщытыгъэр. Гъэрэкю Уры-
сые Федерациер ыкли ащ хэхьэрэ
субъектэу Адыгэ Республикэр дунэе
финанс кризисым къытыгъэ къыны-
гъохэм ахилъэсэгъагъэх. Ащ елъы-
тыгъэу хъызмэтзехъаным пылъ пред-
приятиехэм ыкли организациехэм
ащыщхэм йофшлэгъу плалъэр агъэ-
клэкъу, къэуцухэу, агъэлажьэхэрэм
япчъагъэ къыщагъакъу фежьэгъагъэх
къашырэр лугъэкыгъуае зэрэхъугъэм,
ежъхэм щэфэкъэ амалэу ялэм къы-
зэрэкличыгъэм ыкли нэмыкь къыны-
гъохэм апкъ къыклэу. Джащ фэдэу
инвесторхэм ащыщхэм тиреспу-
бликэ йуагъэу къыдашыгъэхэр, Ады-
геим шагъэлэжъэщт мылькыу агъэ-
нэфэгагъэр къызтэлэжагъэ хъугъа-
гъэх. Арэу щытми, республикэм
ищылаклэ къызтэуцогъагъ плон плъэ-**

**кыщтэп. йофшлэплэ пстэумэ япаш-
хэр хэкыплэхэм яусэщыгъэх, ыпэкъэ
амыгъэфедэщыгъэ амалхэм алы-
хъуштыгъэх ыкли йэубытыплэ къы-
зыфащыгъэх, хабзэм хъатэу щы-
мыгъгъэху, къыныгъохэм къахэкъы-
жыгъэным илофыгъохэр зэрахъэ-
щыгъэх. Непэ бэшхокъэ зэхэшлэгъуаеу
щытми, пащэхэм къызэрапорэмклэ,
экономикэм ижыкыащэ хахъоу,
блэкыгъэ илъэсым гъунапкъэу аш-
тэгъагъэхэм ауж къызэринагъэхэр
нахь макъэ ашлэу аублагъ. Джащ фэ-
дэ къыныгъо лъэхъаным сыдрэ
лъэныкыокъи къызэтынэкыгъэ
илъэсым иятлонэрэ клэьэныкыо къы-
щыублагъэу джы тызыхэт мазэм нэ-
сырэ плалъэм тиреспубликэ хэхъо-
ныгъэхэр ышлыгъэх плон плъэкыш-
та?**

щыублагъэу Адыгэ Республикэм
имылькыу шъхьалэ инвестициехэу
сомэ миллиарди 3-рэ миллион
750,7-рэ е, 2008-рэ илъэсым
имэзи 8 елъытыгъэмэ, проценти
110-рэ шагъэлэжъагъ. Аужырэ
илъэситлум къыклоцл Адыгеим
инвестициехэу шагъэлэжъагъэ-
хэр ябагъэкъэ ыпэрэ илъэситфым
фэдиз зэрэхъугъэм гугъэплэ-
шлэхэм уафимышэн ылъэкы-
штэп.

Ащ зэрэтетыр нафэ къашы
тызыхэт илъэсым пыкыгъэ
плалъэм республикэм щатыгъэ
объектхэм. Зэлухыгъэ акционер
обществэу «Псэолъэшл кон-
струкциехэмклэ ыкли гъогушл
машинэхэмклэ Вологодскэ заво-
дым» ифилиал псэолъэшл кон-
струкциехэм ателытыгъэу заво-
дэу зычлэсыхэрэ унэ квадратнэ
метрэ мини 100 илъэсым
къыклоцл къэзышлын зылъэ-
кыштыр Адыгэкъалэ щигъэп-
сыгъ. Непэ ащ нэбгыри 126-рэ
щлажъэмэ, проект кълуачлэу илэм
зылгыклагъахэкълэ, Iутхэм
япчъагъэ нэбгырэ 200-м нэсышт.
Джащ фэдэу, ООО-у «Юг-авто»
зыфилорэм автомобиллэ лъэпкъэу
«Хонда» зыплэм исервис гупчэ
ыкли автосалон, зыщаштхэр
ыкли техникэск фэлэ-фашлэхэр
зыщагъэцэкълэштхэр ыгъэпсыгъ.
Нэбгыри 104-м ащ йофшлэн
щагъотыгъ. ООО-у «Фирма
«Бакра» зыфилорэм «BMW»-м
иподразделениеу къызэлхыгъ-
гъэм йофшлэплэ чыпнл 100 къы-
тыгъ. Джащ фэдэу зычлэсыхэрэ
унэхэм яшлын хэхъоныгъэхэр
фэхъугъэх. Унэ квадратнэ метрэ
мин 70,3-рэ республикэм
чашыгъ. Ар 2008-рэ илъэсым
имэзий атыгъагъэм фэди 2,1-клэ
нахьыб.

Зышлэ къетлуагъэхэр шлэгъахэу
щылэхэр арыхэмэ, илъэсыр
имыкыгъэ инвестициехэм яшлуа-

гъэгъушпэу, бюджет мылькыу
пэуагъахъэзэ ащ диагностическэ
гупчэ щыгъэуцугъэным илофы-
гъохэр зэрахъэх. Тызыхэт илъэ-
сыр имыкыгъэ ар тыгъэным пае
мы мафэхэм псэолъэшлхэм
етлупшыгъэу йоф шашлэ. Псэ-
уалъэр затыклэ, зы сменэм къы-
клоцл нэбгыри 150-м япсауныгъэ
изыгет уплъэкълугъэным иамал-
хэр врачхэм ыкли зэлэзщтхэм
ялэ хъушт. Псауныгъэр къэу-
хъумэгъэным эпхыгъэ къыны-
гъохэм зэшлэхын лъагъэкълуа-
тэзэ, Тэхъутмыкыое районимклэ
поселкэу Яблоневскэм шагъэп-
сы нэбгыри 150-м телытыгъэ
сымэджэщр нэбгырэ 25-м те-
лытыгъэ мэфэ стационар зыхэт
поликлиникэу зы мафэм нэбгырэ
400-м нэс зырагъэблэгъэн
алъэкыштымрэ. Джащ фэдэу,
гъэсэнныгъэм эпхыгъэ къыны-
гъохэр зэшлэхыгъэнхэр тирес-
публикэ илофыгъо шъхьалэхэм
ахалыгътэзэ, тызыхэт илъэсыр
имыкыгъэ Адыгэкъалэ щатышт
клэлэджэкълэ 750-м телытыгъэ
общеобразовательнэ еджаплэр.

Адыгэ Республикэр аграрнэ
шъолъырэу зэрэщытым елъы-
тыгъэу, мэкъумэщ отраслэр ащ
иэкономикэ икэкълэплэ шъхьа-
лэхэм ахалыгътэзэн фае. Адыге-
им итарыхкълэ апэрэу гъэрэкю
республикэм лэжыгъэ тонн мин
543-рэ къыщахыжыгъагъ. Чыопсым
изытетыгъэм имы-
закъоу, ащ фэдэ гъэхъагъэхэм
лъапсэ афэхъугъ чыплэ хабзэм
зэхэшэн йофшлэгъэу зрыхыгъэхэ-
ри, чыгулэжъхэм гъетыныгъэу
къызыхагъагъэри. Гурытымклэ
гектар пэпч, натрыфыр зрэды-
хэтэу, центнер 47-рэ къырагъэ-
тыгагъ. Тызыхэт илъэсым бжы-
хъэ лэжыгъэмрэ Iус шхъуан-
тлэмрэ апае гектар мини
115,5-рэ апхыгъагъ. Ар ыпэрэ
илъэсым алэжыгъэм фэдиз
хъуштыгъ. Натрыфымрэ пын-
джымрэ къатыштыр хэмытэу,
республикэм ичылгулэжъхэм лэ-
жыгъэм гектар пэпч центнер
41,1-рэ къырагъэтэзэ, тонн мин
444,6-рэ аугъойжыгъ. Тызыхэт
илъэсым пыкыгъэ мэзиим
къыклоцл зэкълэмклэ мэкъумэщ
производствэм продукциеу кы-
рагъэтыгъэм ибагъэ проценти
102,5-м нэсыгъ. Былымхъуныр
пштэмэ, лэу къахыжыгъэр про-
центи 9,1-клэ, щэр проценти
2-клэ нахьыбэ хъугъэх, чэм
пэпч шэу кырагъэтырэм про-
центи 5,5-у хэхъагъ.

Хабзэр зыкышылэр пчъагъэ-
хэр зэфихысыжынынхэ закъор
арэп. Бюджетым иамалхэр къы-
зыфагъэфедэхэзэ экономикэм
хэпшыкълэу хахъо фэзышлын
зылгъэкыштыгъэм аделэгъэным
илофыгъохэр зехъэгъэнхэр хаб-
зэм ипшъэрылхэм ахэхъэ. Банк-
хэм чыфэу къалахыгъэхэм про-
цент тегъахъоу ялэмклэ Iэпылэгъу
афэхъугъэн гухэлъым пае, тызы-
хэт илъэсым предприятия 10-м
субсидиехэу сомэ миллиони
6,2-рэ аратыгъ. Финанс кризи-
сым къафихыгъэу къыныгъохэр
нахь къафэгъэшъэбгъээнхэ гу-
хэлъым пае, организациехэм
фэдэу къахыжыгъэрэм пае
хэбзэлэхэу арагъэтырэмклэ
ставкэу агъэфедэщыгъэр про-
цент 18 хъуштыгъэмэ, ар процен-
ти 2-клэ нахь макъэ ашлэгъ.

Йофшлэн зымылэхэм япчъагъэ
зэрэхъуагъэм, цыфхэм гъот

**Промышленнэ производ-
ствэр пштэмэ, кризисым ыпэр-
рэ лъэхъаным хэхъоныгъэу
илагъэхэм джырэклэ алъыклэ-
мыхъажыгъэхэ нахь мы-
шлэми, товарнэ продукцием
икъыдэгъэкълэ акълуачлэ
рахьыллэу зыублагъэхэр от-
раслэм хахъэхэрэм ахэтых.
Блэкыгъэ илъэс гъунапкъэхэм
алъыклэхъажынынхэм пае джы-
ри хэхъоныгъэшлэхэр ашлынхэ
фае нахь мышлэми, плалъэм
ыуж къызэринагъэхэр мазэ
къэс нахь агъэкълэ, илъэсым
ыклэхэм е илъэсыклэм икы-
хъагъухэм яхъуллэу продукцие-
м икыдэгъэкълэ хэхъоны-
гъэхэр ышлыхэу ыублэжы-
ным щэгугъых. Предприятие
нахь инклэ алъыгъэхэр пштэ-
мэ, республикэм пэрытныгъэр
щылгъэ акционер обществэу
«Картонтарэм», ипродукциие
щэфаклохэр къызэрэклэуп-
члэхэрэм ишлуагъэкълэ. Кризи-
сым иапэрэ лъэхъанэ предпри-
ятием Iутхэр нахь макълэ
ашылгъагъэхэми, япродукциие
къызэрэклэупчлэхэрэм зэрэ-
хъорэм дыкыгъоу ар на-
хьыбэу къэшлыгъэн фаеу
хъугъэ ыкли ащ ишлуагъэкълэ,
цыфэу шылажъэхэрэм яп-
чъагъи джы хагъахъоу ыуб-
лагъ. Мыекъопэ редукторышл
заводми илъэбэкхэр нахь
ыгъэпсынклэхэу фежьагъ.
Гухэкълэ нахь мышлэми, джы-
рэклэ Мыекъопэ машинэшл
заводым ипродукциие къызэ-
рэклэупчлэхэрэм хэхъагъэп,
ащ дыкыгъоу къашлын алъэ-
кыштым бэкълэ пэчыжъх.**

**Аужырэ илъэс заулэхэм
предпринимательствэ
цыкълумрэ гурытымрэ хабзэм
нахьыбэу гугъэплэхэр арэпых
ыкли ахэм йофшлэн нахь**

пщыгъэр. Ащ имызакъоу, мы
гухэлъым федеральнэ бюджетым
имылькыу сомэ миллион 59,3-рэ
пэлуагъэхъагъ. А зэпстэум
ишлуагъэкълэ йофшлэплэ чыплэ

**Адыгэ Республикэр аграрнэ шъолъырэу зэрэ-
щытым елъытыгъэу, мэкъумэщ отраслэр ащ иэко-
номикэ икэкълэплэ шъхьалэхэм ахалыгътэзэн фае.**

къафэгъэпсынклэгъэным, гъогу-
р шъуамбгъоу афызэлхыгъэным,
пэрыохъоу къафыкыокыхэр-
рэр нахь макълэ шлыгъэнхэм
илофыгъохэр зэримыхъэхэу плон
плъэкыштытэп. Ащ дыкыгъоу
отраслэм хахъэхэрэм продукциеу
къыдагъэкълэрым ыкли фэлэ-
фашлэу агъэцэкълэхэрэм аха-
гъахъоу аублагъ. Гъэрэкю биз-
нес цыкълум ыкли гурытым
ясубъект 243-м къэралыгъо
Iэпылэгъоу сомэ миллион
55,4-рэ алэклагъэхъагъэмэ, ты-
зыхэт илъэсым пыкыгъэ плалъэм
къыклоцл субъект 268-м
къэралыгъор сомэ миллион
98-клэ аделэгъ. Джащ фэдэу
республикэм шагъэнэфэгъ гар-
антийнэ фондэу сомэ миллион
41,3-рэ хъурэр. Ар гъэфедэгъэ-
ным пае нахьыпэм ахыщэ тегъа-
хъоу проценти 4 атын фэагъэмэ,
джы ар зы процентым нэсэу
къызэрэрагъэлыхыгъэр предпри-
нимательхэмклэ Iэпылэгъушлу
хъугъэ. Къэлэгъэн фае бизнес
цыкълум Iэпылэгъу етыгъэнымклэ
муниципальнэ программэ-
хэм ахэлэжъэгъэным пае рес-
публикэ бюджетым имылькыу
сомэ миллиони 9 зэрафатлу-

2000 къагъэнэжынын алъэкыгъ.
Ащ щыщэу 170-р клэу къы-
зэлхыгъ. Предпринимательхэм
аделэгъэнымклэ ыкли ягъэхъа-
гъэхэм хахъо афэшлыгъэнымклэ
мэхъэнэ гъэнэфэгъэ зилэ Iо-
фыгъоу зэшлуахыхэрэм ащыщ
бизнес-инкубатор къызэлхы-
гъэным ыуж зэритхэр. «Адыг-
снабым» ищагу шагъэпсыр а
объектым квадратнэ метрэ
3600-рэ иинэгъэшт. Ащ игъэп-
сын иапэрэ чэзыу пае сомэ ми-
лион 28-рэ алэ кырагъэхъагъ.
Ащ ишлын пэлуагъэхъаным пае
чъэпыогъум федеральнэ бюдже-

**Бюджетым иамалхэр къызыфагъэфедэхэзэ эко-
номикэм хэпшыкълэу хахъо фэзышлын зы-
лгъэкыштыгъэм аделэгъэным илофыгъохэр зехъэ-
гъэнхэр хабзэм ипшъэрылхэм ахэхъэ.**

тым джыри сомэ миллион
22,3-рэ къафитлупшыгъэу ежэх.
А мылькыу объектум ишлын
аухыжышты ыкли тызыхэт илъэ-
сыр имыкыгъэ атын гухэлэ
зыдагъыгъ. Производствэхэр
шагъэпсынхэм пае ащ чыплэй
илэшт. Ахэр конкурс шылклэм
тетэу предпринимательхэм аты-
рагъэщтых.

**Сыдыгъокъи бэрэ ягугъэ
ашлы ыкли гугъэплэшлэхэр ин-
вестициехэм арапых. Тызы-
хэт илъэсыр къызыхагъэм къы-**

гъэкълэ атынэу щытхэми ягугъэ
къэтшлын тлэкълэшт. Ахэм
ащыщ кыо хъубгэпхъэ мини
2,5-рэ зыщахъушты комплексэу
Теуцожь районимклэ къутырэу
Шевченкэм шагъэпсырэр. Илъэ-
сым къыклоцл къол тонн
7717-рэ къытыным, продукцие
тонн 424,4-рэ Iуигъэкълэ ылъэ-
кыным ар телытагъ. Былым-
хъуным къытырэ продукциеу
республикэм къыщахыжыгъы-
штыр нахьыбэ зэрэхъуштым имы-
закъоу, йофшлэн зилэхэм япчъа-
гъи хахъо ащ фишлышт. Кыо
комплексыр затлупшыкълэ, нэ-
бгыри 108-мэ ащ йофшлэн ша-
гъотышт.

Илъэсыр имыкыгъэ атыштыгъэм
ащыщ автомобиль гъогу «Гъо-
зэрыплэ — Лэгъо-Накъ» зыфи-
лорэм иятлонэрэ чэзыу гъогушл-
хэр джырэ лъэхъаным зыщыла-
жъэхэрэр. Ар затыклэ, адрэ гъо-
гу агъэпсыгъэхэр зэрипхы-
жынынхэш, къушхъэтхэу «Ка-
менное море» зыфилорэр хъураеу
къэпкълухан плъэкынынэу гъэп-
сыгъэшт. Адыгэ республикэ кли-
ническэ клэлэцыкълэу сымэджэ-
щым илофшлэклэ нахьышлу
шлыгъэным мэхъанэу илэр рес-
публикэм ипащэхэм зыщамы-

ПЭУЦУЖЬХЭЗЭ...

амалэу яІэр зэрэмыным апкь кыкІэу ыкІи продукциер нахь пыутэу аІэклэгъэхэгъэныр кыдалбытэзэ, тызыхэт илъэсым пыкІыгъэ пІалэм кыкІоцІ зыгъэпсэфыгъо мафэхэм атефэу гъогогъу 78-рэ ермэлыкьхэр республикэм шызэхашагъэх. ЧыпІэм продукциер кышчы-дзыгъэкІыхэрэм кьагъэхъазы-рыгъэхэр процент 25 — 30-кІэ нахь пыутэу ахэм ащашэщтыгъэх.

Джыри пчъэгъэ заулэ ягугъу кьэшыгъэмэ хьушт. Къызэ-тынэкІыгъэ илъэсым имазэхэм ялбытыгъэмэ, чыпІэм кышчы-хыжыгъэ фэдэхэу Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет мэзиим кыкІоцІ кыкІэкІэхъагъэхэм проценти 7,6-у е сомэ миллион 89,7-у ахъхъагъ.

Мэзэ лэжъапкІэу зы нэбгы-

центи 6,5-кІэ нахьыб. Джащ фэдэу зидунай зыхъожьыгъэхэм япчъагъэ проценти 5,4-кІэ нахь макІэ хъугъэ.

Сыдырэ хэхъоныгъэхэм ягугъу пшыгъэкІи цыфхэм ІофшІэн ягъэгъотыгъэным икыныгъохэр зэшІомыххэу шыІэныгъэм рэзэныгъэ икьу хэбгъотэн плъэкІы-штэп. Ащ епхыгъэ кыныгъо-хэр зэшІохыгъэнхэм телытагъ тиреспубликэ шагъэцкІэжырэ программэу «Адыгэ Республикэм ІофшІэн ягъэгъотыгъэ-нымкІэ кыныгъоу илхэр нахь макІэ шІыгъэнхэм фэгъэ-хыгъ» зыфІорэр. Ащ игъэ-цкІэжынын федеральнэ ыкІи республикэ бюджетхэм ямыл-ку пэуагъахъэ. 2009-рэ илъэ-сым иІоныгъо и 2-м ехьулэу пштэмэ, программэм игъэ-цкІэжынын федеральнэ бюдже-

рэм кыкІэкІэхъагъэм процент 13,1-рэ хахъуи, гурытымкІэ ар сомэ 10885-м нэсыгъ. Мы кыныгъом чыпІэ зыщыриІэхэр Урысые Федерацием исубъект-хэм ахэтхы. Тиреспублики бэ-дзоогъум и 1-м ехьулэу лэ-жъапкІэмкІэ чыфэ зытелхэр итыгъэх. Арэу шытыгъэми, 2009-рэ илъэсым ишышхъэлэу и 1-м ехьулэу Адыгеим лэ-жъапкІэмкІэ чыфэ зытелх пред-приятие имытыжъэу агъэпсын зэралтэкІыгъэри хэхъоныгъэ-шІоу умылгытэн плъэкІыштэп. Ари зэрэдыхэтэу, нэбгырэ телы-тэу республикэм шыпсэухэрэм ах-шэ фэдэу кьалэ-кІэхъагъэр мэзи 8-м кыкІоцІ проценти 10,8-кІэ нахьыбэ хъ-угъэ ыкІи сомэ 8799,6-м нэсыгъ.

Демография

кыныгъохэм хабэр зрагъэгъу-мэкІырэм ехьылІэгъэ кьэбархэр бэрэ кыгІлгыІэсыштыгъэх ыкІи а Іофыр гъэтэрэзыгъэным пае федеральнэ ыкІи республикэ хаб-зэм Іофыгъоу зрахъэхэрэм шІуагъэ къамытыгъэу пІон плъэкІыштэп. Енэгуагъо ны (унэгъо) мылкъум унэгъо ныбжыкІэхэм теубытагъэу ыкІи шІошхъуныгъэу ахэлъым зыкыыригъэлэтыгъэкІэ. Тапэрэ илъэхэм фэдэ кыхэмьыкІыгъэу, тызыхэт илъэсым сабыеу Ады-геим кышчыхъугъэм ибагъэ хэпшыкІэу хэхъагъ. 2008-рэ илъэсым иапэрэ мэзий егъэп-шагъэмэ, 2009-рэ илъэсым Ады-геим сабыеу кышчыхъугъэр про-

тым имылкъоу сомэ миллион 76,5-рэ ыкІи республикэ бюд-жетым кыхэкІыгъэу сомэ миллиони 2,6-рэ пэуагъэхъагъ. Ащ ыкІи нэмыкІ Іофыгъоу з-рахъагъэхэм яшІуагъэкІэ, ІофшІэн зымыІэхэм япчъагъэ кышчыкІэу ыублагъ. 2009-рэ илъэсым ижъоныгъуакІэ и 1-м ехьулэу цыфхэм ІофшІэн кьафэгъотыгъэнымкІэ респу-бликэ кьулыкъум иорганхэм яучет ІофшІэн зымыІэкІэ ат-хыгъэу хэтыгъэр нэбгырэ 9764-рэ хъуштыгъэмэ, шы-

2008-рэ илъэсым иапэрэ мэ-зий егъэпшагъэмэ, 2009-рэ илъэ-сым Адыгеим сабыеу кышчы-хъугъэр проценти 6,5-кІэ нахьыб. Джащ фэдэу зидунай зыхъожьы-гъэхэм япчъагъэ проценти 5,4-кІэ нахь макІэ хъугъэ.

шхъэлэум и 26-м ехьулэу ахэр 7331-м нэсэу нахь макІэ хъ-угъэх, ІофшІэн зымыІэхэм япчъагъэ республикэм лэ-гапІэу шырилагъэр проценти 4,7-м нэсыгъагъэмэ, джы про-центи 3,5-м нэсэу кьелыхы-жыгъ.

Зэхэубытагъэу зэфэхьысыжъ кьэпшынын хъумэ, зэкІэри зы-щыгъозэ кризисым икыныгъо-хэм непэ тиреспубликэ ахэмь-тэу пфэллоштэп. Ау Кьыблэ фе-деральнэ шьолбырым хэхъэрэ субъектхэм ящыІакІэ ебгъэп-шэн хъумэ, ихэхъоныгъэхэмкІэ анахь мыдйэхэм ахэплгытэн плъэкІышт.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Адыгеим ицІыф шІагъохэр ЫЛЪЭГЪУРЭР ЫІАПЭХЭМ АГЪЭЧЪЫ

ІэшІэгъэ лые хьурэп зы-Іуагъэр, хэтми, Іушыгъ. Цыфыр шызыгъалэрэр игугъ, ылэшпгъэ мыпшыжыхэр ары.

Адыгэ лъэпкыер ІэшІэ-гъабэ ылэжъэу, ащ рыпсэоу кызэрэрыкІуагъэр непэ шы-Іэ цыф Іэпэлэсэхэу зыІапэ дышъэр кыпызырэмэ нафэ кьашІы.

АР-м имэфэкІ ипэгъокІэу зэхашэгъэ, зэхашэрэ ыкІи зэ-хашэшт Іофхъэбзэ зэфэшъ-хъафхэм ахэр ахэлажъэх. Хэти зытегъэпсыхъагъэм елгы-тыгъэу фэлъэкІырэ лъэпкэ ІэшІагъэхэр, этнографиемкІэ мэхъанэ зилэ пкыгъохэр ешІых: гухъарабэр зытет пІоблэ тыгъашъохэр, алы-рэгъу кІэрэкІэ инхэр, адыгэ унагъор кызэтэзыгъэнэгъэ Іанэу мыхъамелабэ зыщы-зэблэкІырэр, сабынгъом итынчыпІэу кушъэр.

Адыгэр ыгукІэ сыдигъуи пхъэм фэщэгъагъ: ичэуи, иуни, ипчъэ-шхъангъупчы, икІэсэн пытэ лъаги, ибгъэгъэ зэмылІэужыгъуи, итахъти, икуи, имэкІайи, ихъакъу-шыкъуи, икьоеихыты, ипхъэ-чайи ащ хэшІыкІыгъагъ. КъэкІырэ лъэпкхъэм ядунай — чыгыи, куанди, пыры-пыцуи, уци — хэшІыкІ афырилагъ. Ар зэкІэ цыфым ышхъэкІэ ыгъэфедэу, зэ-рихьылІэу, ишІуагъэ къекІэу шытыгъ. Чыгыи зыцІэр зэкІэ хэукъончъэу ашІэштыгъ. Псэолъапхъэхэри, нэмыкІ пкыгъохэр зыхэпшыкІынкІэ нахь Іэрыфэгъухэри, уяупчы-жыын имышыкІагъэу, кьа-ІупчынкІэу кьалощтыгъ.

СтІашъу Юсыф (шыІэ-жъэп) пхъэм ылэ екІупэу, бэ-дэдэ ащ хишІыкІэу Іэпэлэсагъ. Декоративнэ-прикладной ис-кусствэм иунэе музейи ыгъэ-псыгъагъ. Ащ бэрэ кыІо-щтыгъ пхъэ джэмьшх, цацэ, кьашыкъ, бэлагъ е кушъэ-бэц зыфэллоштхэр хэшъаеи хэпшыкІымэ зэронахьшІур, ау нахьыбэм кьужэ чыгыр зрагъэфедэрэр.

Джащ фэдэу хъамшхунІэм кыпыкІэрэр зэрэлэзэгъум имызакъоу, ащ икьутэмэ цыкІу унагъом илымэ, пІэшхъагъым е шхъантэм пэблагъэу шылымэ цыфыр зэрэгупсэфырэр, ухъумэ мэхъанэ иІэу зэрэщытыр кы-Іуатэщтыгъ. А зэкІэ зэхэб-дзыжъэу зэбгъэзэфэжъмэ, наукэ пчъагъэмкІэ шІэны-гъэхэр шыІэ хъушт. Ау лэ-жъэкІо цыф кызэрэрыкІоу еджэкІэ-тхакІэр зылэкІэмы-лгыгъэр зэрыгуазэщтыгъэр иакъыл, игулыт, ышхъэкуцІ шигъэтылгыгъэр арыгъ.

Джырэ уахътэм адыгэм лІэшІэгъу ІэшІагъэу иІэ хъугъэхэр кьагъэпсэужъхэу, амыгъэкІодхэу, нахь ныбжэ зилэхэми, ныбжыкІэхэми ІэшІагъэ зыхэлэ Іэпэлэсэхэр зрахэтхэм уимыгъэгъушхон плъэкІырэр.

ПІапэхэмкІэ пшырэ лъэпкэ шыгъын-шъуашэр,

сурэтыр, лъэпкэ Іэмэ-псымэ зэ-фэшъхъафхэр, алырэгъухэр осэшІу зилэхъа!

Музейхэм ащылтлэгъурэ пкыгъо зэмылІэужыгъохэр — орэшъуаш, орэлэшэ, орэпсэуаль — джы непи цыф Іэпэ чанхэм, хьупхъэхэм агъэчъых.

ІэшІагъэхэр зышІыхэрэр адыгэ кьуаджэ пэпчэ пІоми хъунэу ыкІи Мыекъуапэ зэра-дэхэм уегъэгъушхо.

АР-м имэфэкІ ин ипэгъокІ кьэгъэлъэгъоным апэрэу хэлэ-жъагъ Гостэкъо Руслъан.

Руслъан кІэлэкІэжъэп, ныбж гурытым ит, кьутырэу Гавер-довскэм иунагъокІэ щэпсэу, кьуитІурэ пшышъэжъыитІурэ иІ.

Ежъ зэрильгытэрэмкІэ, ухъуль-фыгъэ зыхъукІэ, такъыкыпэ зэгъокІ уимыІэу, Іофым пІэ екІоу, хэлъэу, кІэугъоякІоу ушы-тын фае. Узыгъэпсэуштыри укыдэзыщэщтыри пшІэрэ Іофыр арэу еІо.

Гостэкъо Руслъан кьуаджэу Кошхъаблэ кышчыхъугъ, яІлакъуи ащ лъапсэ шыриІ. Ежыри шапІугъ, шалэжыгъ. ЛэбІушъо кыІухъухъэгъэ кІалэм ыІони, ышІэни ешІэ, тхыдабэмэ, таурыхъыбэмэ, лъэпкэ шэн-хэбзэ дэгъубэмэ ащыгъозапэу щыт. Руслъан игузэхашІэрэ илэпкэ гукІэ-гьурэ сыдигъуи кыгыотыгъ, ыгукІэ шІум фэщэгъагъ ыкІи ащ лыкІэхъагъ. Мары джы иІэшІагъэхэм ягуапэу цыфыбэ яплгы, яхъуапсэ, ахэр зэра-гъэгъотых.

«Сипхъэ Іанэрэ пхъэнтІэ-кІужыыхэмрэ зэрэІэрыфэгъур пхъэ псынкІэ лъэпкыи зэрэ-хэшІыкІыгъэхэр ары, — еІо ащ, — адыгэхэм Іанэр бэрэ агъэ-кошъэ зэрахъэщтыгъ, пытым идэпкэ зыфэяхэхэкІэ палъэ-жъэуи шытыгъ. ЯтІонэрэмкІэ, — кыпегъахъо джыри, — Іэнэ лъэкъуишчыр тыдэрэ чыпІи цыльэпэрэпэрэп, дэгъоу мэуцу, ары лъэкъуишым шІуагъэу хэлъыр.

Руслъан тызэригъэгъоза-гъэмкІэ, Къэбэртаем кыкІыгъэ хъакІэм мы пхъэхэшІыкІ пкыгъохэр лъэшэу ыгу рихъы-гъэх, зы Іанэу шымытэу, пчъа-гъэ хъоу фишІынэу кьелъэлугъ. Уегупшысэхэм, адыгэ шхэпІэ шыпкыэмкІэ ахэр зэрэзэгъыр кыбгъурэІо. Арыштын адыгэ кушъэр хъырахышъэу ышІы-

ныри кызыхэкІырэр, адыгэ Іэнэ бэрэчэт дэдэр, пхъэн-тІэкІужыке дахэхэр ыІапэхэм зыкІагъэчъырэр. Ежыи ащ гуахъо хегъуатэ. Пхъэм еуп-сэми, ехъоми, ышІыгъа-хэр егъэлэжыи, иІтІуми акІуачІэ нэм гуапэ фэхъужы, — ар зэкІэ илэжыгъ, иІэ-шІагъ, рыщыІ, нэмыкІ цыф-хэу лъэпкэ нэшанэр кызэ-бэкІырэ пкыгъохэр зыкІасэ-хэми ишІуагъэ арегъэкІы, зыфаехэм — орэланэ, орэ-пхъэнтІэкІу, орэкушъ — теп-лэ дэгъу арегъэгъоты, сыда пІомэ иІэшІагъэхэр ежъ ына-пэх. Пхъэ шъыпкыэм хэ-шІыкІыгъэх, ау онтэгъухэп, кьумбыл чыгъ лъэпкхэр ары нахь ыгъэфедэрэр.

Уахътэр зы чыпІэ итэп, зэплъэкІыгъо уимыфэу ма-фэм мафэр кыкІэлъэкІо. Гостэкъор иІэшІагъэхэм ядэгъугъэ нахь зэрэхигъэхъо-щтым, ятеплэ нахьышІу зэришІыштым дэшхъахы-рэр, мэлъыхъо, мэгупшысэ, кьегъоты. Ары зэрэригъэ-сагъэр хьулыфыгъэ шъошэ дэн-бзэнымкІэ икІэлэегъэ-джагъэу, зэльашІэрэ худож-ник-модельерэу СтІашъу Юрэ.

ГукІэ зэригъэгъэфагъэр иІтІумэ псынкІэу аукІочІы. Яплгы ижырэ кушъэхэм, егъэунэфы янэшэнэ шхъа-Іэхэр, апылэ кьэбархэри зэрегъашІэх, кьыІотэнэу ышІэрэри макІэп.

Цыф Іэпэлэсэхэр сыд фэ-дэрэ лъэхъани лъэпкыи иІагъэх, иІэх ыкІи ишы-кІагъэх. Ахэм яІэшІагъэхэр ашкІэ шъуашэгъ, напэх.

Адыгэ Республикэм непэ лъэпкэ ІэшІагъэхэмкІэ Іэпэ-Іасэхэр бэу зэрисхэм гугъапэ кьеты адыгэ лъэпкыи ыбзи, ихабзи, ибзыпхыи ахэм кьа-ухъумэнэу, кьагъэгъунэнэу, агъэдэхэнэу, аІэтынэу, адыгэр бэгъашІэ ашІынэу... **ПІэ зэкІэдзагъэу, угу зэфэкъаб-зэу уздэпсэумэ — улъэпкы ыкІи ухэгъэгъу. Арышъ, шІум фэлажъэу, ащ фэ-шыпкыэ пэпчэ респуб-ликэм ишыІакІэ хахъо фешІы, лъэпкэ напэр егъэдажэ.**

МАМЫРЫКЪО Нурьмет.

Сурэтым итыр: пхъэлэ-шІэгъэ дэгъухэр зилэ Гос-тэкъо Руслъан.

ГЪОГУКІЗ ТЕХЬЗ

Гъэсэныгъэм илоф нэмыкІэу гъэпсыгъэным фэлажъэ республикэ целевой программэу 2007 — 2010-рэ илъэсхэм ателытагъэр. Ащ ишІуагъэкІэ, Адыгеим иеджапІэхэр модернизацием игъогу техьанхэу амал яІэ мэхьу. Гъэсэныгъэм изытет идэгъугъэ уасэ зэрэфашІырэм нэмыкІ еклолІаІэ джы иІышт. Гъэсэныгъэм иучреждениехэм япашхэм ялофшІаІаІэ зэхьокІыныгъэхэр фэхьуштых.

Шпэхъэ гъэпсыгъэжэм атетэу (нормативное финансирование зыфалорэр ары) еджапІэхэм ахьшэ афатІупшэу рагъэжыагъ. Ащ кыкІырэр ахьшэр кІэлэеджакІо пчыагъэу еджапІэм чІэсым елгытыгъэу зэрафатІупшыштыр ары. Мыщ фэдэ лэжэпкІэ тыкІэм кІэлэегъаджэхэм еджапІэхэм азыфагъу зэнэкъуныгъэ кырылхьагъ. Джы еджапІэм ипашэ гъэсэныгъэмкІэ менеджерэу шытын фаеу мэхьу.

Іоныгъом и 1-м кышыгъэжыагъэу бюджетым адырэ илофшІэхэм афэдэу кІэлэегъаджэхэм лэжэапкІэр нэмыкІ шыкІэм тетэу кыфалытэшт. Ащ кІэлэегъаджэхэм ялэжэапкІэ кыыхигъэхьышт, анахьэу ныбжьыкІэхэу іофшІэныр езыгъэжыгъаІэхэм.

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэ кызырІуагъэмкІэ, лэпкь проектэу «Гъэсэныгъэ» зыфилорэм ишІуагъэкІэ, еджапІэхэм ялофшІэхэм нахь дэгъоу зэхэщэгъэнымкІэ амалхэр шыІэ хьугъэх. Мы аужырэ илъэс

сиплІым кІэлэегъэджи 149-рэ лэпкь проектым кыдылгытэрэ зэнэкъокъум шытекІуагъэх ыкІи сомэ минишъэ зырыз шІухьафтынэу кыафагъэшъошагъ. КІэлэегъэджэ 38-мэ республикэ премиеу сомэ мин 30 хьурэр кьаратыгъ. Ащ дакІоу илъэс кьэс «АдыгеимкІэ илъэсым икІэлэегъаджэ» зыфилорэ зэнэкъокъур зэхашэ. Ащ шытекІорэм АР-м и Президент иахьшэ шІухьафтын раты. А зепстэуми кІэлэегъаджэхэм агу кыдащэе, материальнэуи ІэпыІэгъушхо агъоты.

Ащ тетэу гъэсэныгъэм илофгъоукІэ техьагъ пІон плъэкІышт. Ау іофыгъохэр шыІэх язшІохынкІэ гъэсэныгъэм исистемэ зэрэзэхэшагъэм идэгъугъэ епхыгъэхэу. Апэрэ іофыгъор апшгъэрэ ыкІи гурыт профессиональнэ еджапІэхэр кьэзыухыгъэхэм іофшІэпІэ чІыпІэхэр зэрамыгъотыхэрэр ары. Непэ анахьыбэу іофшІэн зимыІэхэр ныбжьыкІэхэу илъэс 23-м кышыгъэжыагъэу 30-м нэс зыныбжьхэр арых. Кьоджэ кІалэхэу апшгъэрэ еджэпІэ дэгъухэр кьэзыухыгъэхэр чылэм зэрамыгъэзэжырэр ятІонэрэ гумэкІыгъоу шыт.

Профессиональнэ еджапІэм кычІэкІырэ ныбжьыкІэхэм іофшІэн агъотыным пае кьэралыгъо заказ шыІэу, ащ елгытыгъэу сэнэхьатым икыыхьын укьекІолІэн фае. Целевой контракт шыкІэм тетэу специлистхэр кыагъэхьазыркхэм, урамым зыпары кытэнэштэп. Ау апшгъэрэ ыкІи гурыт профессиональ-

нэ еджапІэхэм кьачІэкІыхэрэм ясэнахьат хэшІыкІышхо фырыІэн фае.

Непэ гъэсэныгъэмкІэ мэхьанэшхо зэратырэмэ ашыщ сэкьатныгъэ зилэ кІэлэеджакІохэр яунэхэм арысхэу зэрэрагъаджэхэрэм нахь шІуагъэ кытэу зэхэщэгъэныр.

Мы илъэсым ЕГЭ-м тиреспубликкІэ нэгырэ 3407-рэ хэлэжыагъ. КызыралытагъэмкІэ, АдыгеимкІэ гурыт тест баллыр хьисапымкІэ, тарыхымкІэ, биологиемкІэ, химиемкІэ, физикэмкІэ ыкІи географиемкІэ урысые баллым нахьыб, урысыбзэмрэ обществознаниемрэкІэ зэтефэх. Ау ушэтынхэр зымыкІушгъэу гурыт еджапІэр кызырІуагъэмкІэ тхыль кызырамыгъыгъэри макІэп. Ахэм япчыагъэ мыгъэ 129-рэ мэхьу.

КІэлэегъэджэ кадрэхэм яагъаІагъэу кьэпІон хьумэ, мы аужырэ илъэситфым кьоджэ еджапІэхэм кІэлэегъэджи 100 фэдиз ящыкІэгъэ зэпыт. Ахэр, нахьыбэрэмкІэ, ІэкІыб кьэралыгъуа-

бзэхэмкІэ, хьисапымкІэ, информатикэмкІэ ыкІи физикэмкІэ кІэлэегъаджэхэр арых.

Ілъэс кьэс кІэлэегъэджэ ныбжьыкІэу еджапІэм кьакІорэм ипчыагъэ нахь макІэ мэхьу. Адыгэ кьэралыгъо университетым гъэ кьэс целевой чІыпІэхэр кьоджэ еджапІэхэм кыафегъэнафэхэми, ахэр зымы имышыкІагъэхэу кычІэкІы.

Непэ кІэлэегъаджэм обществэм мэхьанэ нахь шыратэу хьуным пае ащ истатус кьэлэтыгъэн, илэжэапкІэ нахьыбэ шыгъэн фае. АщкІэ ишІуагъэ кьэкІошт 2010-рэ илъэсыр УрысыемкІэ кІэлэегъаджэм и Ілъэсэу зэрагъэнафэгъэм. Ащ ыпкь кыкІыкІэ, кІэлэегъэджэ хьупхьэхэм, кІэлэпІу дэгъухэм ацІэ нахь Іушт. Дэгъоу еджэрэ кІэлэеджакІохэмрэ социальнэу кьэмыухьумэгъэ унагъохэм арысхэмрэ материальнэу ІэпыІэгъу афэхьугъэным ыкІи агу кьэлэтыгъэным пае АР-м и Президент иунашъокІэ илъэс кьэс персоналнэ стипендии 94-рэ

(сомэ 500-м кышыгъэжыагъэу 1200-м нэс мазэ кьэс) сэнаушыгъэ зыхэлэ ныбжьыкІэхэм афагъэшъуашэ.

2009-рэ илъэсым республикэм еджэпІтІумэ яшІын шау-хышт. Ахэр АдыгэкалэкІэ класс 30 зычІэфэшт еджапІэрэ зымылэзгъурэ кІэлэцЫкІухэм яеджапІэу Мыекъуапэ шашІырэмрэ. Къуаджэм социальнэ хэхьоныгъэ егъэшІыгъэным фэлэжъэрэ федеральнэ программэу 2012-рэ илъэсым нэс телытагъэм хагъэхьагъ проектнэ іофшІэнхэу Джамбэчые шашІышт еджапІэм ищыкІагъэхэр.

КІэлэеджакІохэм ягъэшхэн мэхьанэшхо зилэ лъэныкьоу шыт. Экономикэр зыпкь итэу, фэдэкъэкІуапІэу непэ шымытми, республикэм икІэлэеджакІохэм ягъэшхэн кызытеуцагъэп. ЕджапІэм шышхэн алъэ-кынуу амал яІ ахэм ачІэххэм япроцент 92-м. 2007 — 2008-рэ илъэс еджэгъум кІэлэеджакІохэр анахь дэгъоу зыгъэшхэр еджапІэхэр кыыхгъэщыгъэнхэм пае зэнэкъокъу зэхэщэшт. Ащ шытекІорэ еджапІэм спортивнэ Іэмэ-псымхэр зыхэлэ комплектыр шІухьафтынэу ратышт.

Арышъ, республикэмкІэ гъэсэныгъэм исистемэ кызытемыуоу хэхьоныгъэхэр ышІыххэу ыпкІэ лъэкІуатэ, гъоукІэ техьэ.

СИХЬУ Гоцнагъу.

ПСТЭУМИ АНАХЬ ШЪХЬАІ

Сыд фэдэрэ обществу, сыд фэдэрэ кьэралыгъэуи иэкономикэ, икультура, социальнэ лъэныкьомкІэ хэхьоныгъэ ашІыным лъапсэу иІэр цыфхэм япсауныгъэ кьэухьумэгъэным исистемэ ифэшъуашэм тетэу зэхэщэгъэныр ары. Джары Адыгэ Республикэм и Президентрэ министрэхэм я Кабинетрэ цыфхэм япсауныгъэ кьэухьумэгъэныр, ахэм медицинэ ІэпыІэгъоу арагъэгъотырэм идэгъугъэ зыкьегъэлэтыгъэныр пшгъэрыл шъхьалэу зыкІалытэртэр.

Кыыхгъэщыгъэн фае аужырэ илъэс зэкІэлэыкІохэм тиреспубликэ имедицинэ кьулыкьэу фэІо-фашІэу цыфхэм аригъэгъотырэмкІэ, оборудованиэу ІэзэпІэ учреждениехэм яІэ хьугъэмкІэ, ахэм язэтэгъэпсы-хьанкІи хэшІыкІэу лъэбэ-кьушІухэр зэришІыгъэхэр. Адыгэ Республикэм псауныгъэр кьэухьумэгъэнымкІэ и Министрествэ илъэс кьэс ышІырэ зэфэхьысыжхэм кызырагъэ-лэагъорэмкІэ, кьэхурэ сабийхэм япчыагъэ хэшІыкІэу кы-хэхьуагъ, кІэлэцЫкІу сымаджэхэм ыкІи сэкьатныгъэ зилэ хьухэрэм, дунаим ехыжыхэрэм кыащыкІагъ. Бзылфыгъэу сабий кызыфэхьунэу шытхэм япсауныгъэ кьэухьумэгъэным республикэм мэхьанэшхо шыраты. Сыд пае тыушгъэфын, блэкІыгъэ илъэсхэм мыхэм афэдэ бзылфыгъэхэм ашышхэм ящІэныгъэ врачхэм кыагъээнн амылэкІэу макІэп кызырэхэкІыштыгъэр. А лъэныкьомкІи тимедицинэ кьу-

лыкьэу ыпкІэ лыкІотагъ нахь мышІэми, министрествэм изэфэхьысыжхэм специалистхэм кыащыхагъэщы профилактикэ ІофшІэнэу ІэзэпІэ учреждениехэм кІэлэцЫкІухэм ашадызэра-хьэрэм уигъэрэзэнэу зэрэшымы-тыр, уз зэфэхьыафхэр игъом гъэунэфыгъэ зэрэмыхьухэрэр, дэу зылгъэгъухэрэм, икьоу зэхэзымыыхэрэм, нэмыкІ узхэу нахь пасэу уяІэзэныр ебгъажэмэ бгъэхьужьын плъэкІынэу шытхэр кызыахагъэщыхэрэм япчыагъэ зэрэмымакІэр.

Цыфым ыпкІэ хэмылэу медицинэ ІэпыІэгъу егъэгъотыгъэным ифитыныгъэу Конституцием ащ кырытырэр гъэцэкІэгъэныр ары непэ анахь іофыгъо шъхьалэу шытыр. Технологія-кІэхэр, оборудованиэ дэгъур мы лъэхьаным шыІэ хьугъэхэми, специалистхэри, цыф кызыры-кІохэри зышчыгъыхэрэ, зэжэ-хэрэ кІэухым кыфэкІонхэ амылэкІэу, медицинэ фэІо-

фашІэхэм ядэгъугъэ сымаджэм имызакоу, врач дэдэхэри ымыгъэразэхэу макІэп кызырэхэкІырэр. Арэушгъэу зыкІэхьоу, зиягъэ кьакІоу медицинэ кьу-лыкьум ипашхэм алгытэрэр экономическэ зэфыштыкІэхэм ямеханизмэу отраслэр непэ зэрэлажэрэр жы зэрэхьугъэр, ар зэблэхьугъэн, нэмыкІ шыкІэм техьэгъэн зэрэфаер ары.

Мы лъэхьаным Адыгэ Республикэм шыпсэухэрэм медицинэ ІэпыІэгъу ягъэгъотыгъэным учреждение 216-рэ фэлажэ, ахэм нэгырэ 10260-мэ іоф ашадІэ. Ау кыыхгъэщыгъэн фае ІэзэпІэ учреждениехэм янахьыбэр 1950 — 1980-рэ илъэсхэм зэрашІыгъэхэр, ахэм гъэкІэжыын ыкІи гъэцэкІэжыын іофшІэ-нышхохэр зэрящыкІагъэхэр. Ар кыдалыгътэзэ, федеральнэ ыкІи республикэ инвестиционнэ программэхэм кыащэгъэнафэгъагъ 2006 — 2008-рэ илъэсхэм кьа-клоцІ мыхэм афэдэ іофшІэнхэм

сомэ миллион 373,814-рэ апауагъэхьанэу. Ахэм яшІуа-гъэкІэ медицинэ учреждениеу республикэм итхэм ІэпыІэгъушхо агъотыгъ, псэолъа-кІэхэри ашІынхэ алъэкІыгъ. Непи а лъэныкьомкІэ Адыгеим іофшІэнышхо шэкІо.

Медицинэ учреждениехэм іоф ашызышІэшт специалистхэр зэримыкьухэрэм илъэс зэкІэ-лыкІохэм игугъу бэрэ ашІы. Анахьэу іофхэр зышчыдэхэм, врачхэр нахьыбэу зыщыкІа-гъэхэм ашыщых фтизиатрие, психиатрие, наркологие, педиатрие ыкІи лабораторие кьулы-кьухэр. Ащи лъапсэу иІэр социальнэ ыкІи экономикэ лъэны-кьохэр ары кызышыгъэхэр. Кадрэхэм ягъэхьазырын епхыгъэ іофыгъохэр зэшІохыгъэнхэм пае 2008-рэ илъэсым аштагъ рес-публикэ программэу 2008 — 2012-рэ илъэсхэм ателытагъэр.

Цыфым ипсауныгъэ кьэухь-мэгъэным фэлэжъэрэ кьулыкьур зэрэпсауу пштэмэ, чІыпІэ гъэ-нэфагъэ ащ шеубыты «ІэпыІэгъу псынкІэм». Теубытагъэ хэлэу непэ кьэпІон плъэкІышт «Іэ-пыІэгъу псынкІэм» кьеджэгъэ сымаджэм ар зэрэлгыІэсырэ уахьтэр мы аужырэ илъэсым тактикыи 10 — 15-м зэрэблэ-мыкІырэр, «ІэпыІэгъу псынкІэм» иреспубликэ станцие иматери-альнэ-техническэ базэ хэхьо-ныгъэшІухэр зэришІыгъэхэр, анахь шэпхьэшІумэ адиштэрэ реанимобильхэр ащ иІэ зэрэхь-гъэхэр.

Лэпкь проектэу «Псауныгъэ» зыфилорэм ишІуагъэкІэ, респу-бликэм имедицинэ учреждение-хэм яматериальнэ-техническэ

базэ изытет зэхьокІыныгъэ-шІухэр фэхьугъэх. Пчыагъэхэм кызырагъэлыагъорэмкІэ, аужырэ илъэс зыгІушым кыкІоцІ диагностическэ оборудованиэ 234-рэ республикэм иІэзэпІэ учреждениехэм ачІагъэуцагъ. Ащ ишІуагъэкІэ, технология-кІэхэм атетэу медицинэ ІэпыІэгъоу цыфхэм арагъэ-гъотырэм хагъэхьон амал спе-циалистхэм яІэ хьугъэ. А обо-рудование лъапІэхэм ягъэ-федэнкІэ іофыгъохэр джыри кьэушху, ахэр икьоу агъэлэ-жэанхэм епхыгъэу республикэ министрествэм іофтхьэбзэ гъэ-нэфагъэхэр рихьухьагъэх, а лъэныкьомкІи іоф ашІэ.

Псауныгъэм икьэухьумэн икьулыкьэу ипшгъэрылхэр нахьышІоу зэшІохыгъэ хьунхэм ыкІи лэпкь проектэу «Псау-ныгъэ» зыфилорэм ипрограммэ гъэцэкІэгъэным афшІ Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэм Программэ ыштагъ 2008 — 2012-рэ илъэс-хэм ателытагъэу. А Програм-мэм пае республикэ бюджетым сомэ миллиони 194,327-рэ кы-дыхэлгытагъ. Пшгъэрыл шъхьалэу ащ кыгъэгъушхэрэм ашыщых медицинэ ІэпыІэгъум идэгъугъэ зыкьегъэлэтыгъэныр, дунаим ехыжыхэрэм япчыагъэ кышыгъэкІэгъэныр, ныхэм, сабийхэм япсауныгъэ кьэу-хьумэгъэныр, цыфхэм агъэ-шІэрэ илъэс пчыагъэм хэгъэ-хьогъэныр...

Байныгъэ пстэуми анахь шъхьалэу — цыфым ипсау-ныгъэ икьэухьумэн икьоу дэлэ-жъэрэ кьэралыгъор ары хэ-хьоныгъи зышІын амал зыгъо-тыштыр, арышъ, цыфыр арышъ ащ пкьэу, лъапсэу иІэр.

ЖАКІЗМЫКЬО Аминэ.

АДЫГЭ ЛИТЕРАТУРЭМ ИГЪОГУ

Урысые Федерацием исубъект анахь ныбжьыкIэу Адыгеир 1991-рэ ильэсым республикэ хьугъэ. Адыгэхэр Кавказым ис лъэпкхэм ащыщых, республикэм цIэу иIэри ахэм кьатекIыгъ. ЛIэшIэгъу тарихъ гъогоу кьакIугъэмкIэ апэрэу автономием агъэпсыгъ ыкIи кьэралыгъом уасэ кьафишIыгъ, ащ ильгъыгъэрэ ыкIуачIэрэ хэгъэхьогъэным лъэпкхым илахьышхо хильхьагъ.

1922-рэ ильэсым, бэдзэогум и 27-м, РСФСР-м и ВЦИК и Президиум иунашъокIэ Черкесскэ (Адыгэ) автоном хэкур, Урысыем икыблэ административнэ-чыплэ гъэпсыкIэ хахъэу, ЛIэшIэгъуныкхэм нахьыбэ — Краснодар краим хэтэу псэугъэ.

КъушхьэчIэс лъэпкхэм, адыгэхэри зэрэхэтхэу, охътэ кIэкIым кыкIоцI ильэсишгъэм пелэн гъогу акIугъ. Октябрэшхэм инэфыпсэу кьафэклаугъэм лъэныкыуабэмкIэ — экономикэм кыщегъэу, культурэмкIэ кIэкIыжъэу — заригъэушхугъ.

Адыгэ автоном хэкур, Урысыем ильэпкхэмкIэ апэрэу, мышIэныгъэр гъэклодыгъэным кыфэклаугъ, Iофыгъо иныр щытхьу хэлъэу зэшIуихыгъ.

Я XX-рэ лIэшIэгъум Адыгеим гъээныгъэм ыкIи культурэм хэлшыкIэу щакхъуагъ, зыщалъыгъ.

Адыгэхэм яфольклор бай профессиональнэ адыгэ литературэм лъапсэ фэхъугъ. Япоэтическэ жэрыIо творчествэ кыщегъэу, романым кьекIужъэу тарихъ охътэ кIэкI дэдэм кыкIоцI гъогу гъээффагъэ кыкIугъ. Литературэ ныбжьыкIэм изетегъэуцон-зетегъэпсыхьан Адыгеим иусакIохэм ыкIи иписательхэм ялахь ин хэлъ. КIэрэщэ Тембот, Хьаткьо Ахьмэд, Цэй Ибрахьимэ — мы нэбгырищыр ащ иублэлэ-кьегъаплэ щытыгъэх ыкIи прозэм, поэзием, лъэпкэ драматургием лъэпсэхэщ афэхъугъэх. Адыгэ тхыгъэ литературэм щылэжъагъэхэм, зезыгъэушхугъэхэм ащыщых Пэрэныкьо Мурат, Еутых Аскэр, Кэстэнэ Дмитрий, Лъэустэн Юсыф, ХьэдэгъэлIэ Аскэр, Жэнэ Къырымызэ, МэщбэшIэ Исхьакъ, Бэрэтэрэ Хьамид, Iэшынэ Хьазрэт, нэмыкIхэри.

Октябрэ революцием ыпэкIэ тхэкIэ амал зымылэгъэ адыгэхэм, кылуатэрэмкIэ социалистическэу, шыуашэмкIэ лъэпкэ нэшанэм илгъэу ялитературэ ягъэпсыгъагъ. Хэку лъэпкэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иапэрэ номер «Интернационалыр» а лъэхьаным журналист ныбжьыклагъэу, ыужыкIэ зэлъашIэрэ тхэкIошхо хьугъэу, СССР-м и Кьэралыгъо премие илауреатэу КIэрэщэ Тембот зэридзэкIыгъэу кыхьэгъагъ.

Ижъ-ижыжыкIэм кыкIэу тхыдэхэр, таурыхэхэр, пысэхэр, хьышхэхэр, нарт пыиналэхэр, кьэбархэр бэу зилэгъэ лъэпкъэу, губзыгъагъэрэ акылыр хэлъэу ахэр кьэзылуатэу щытыгъэ адыгэм тхыгъэ литературэ илэ зэрэхъугъэр зэмкIэ бгъэшIэгъон дэдэу щытыгъэп. Ау Совет хабзэм ижыкьепшэ лъэш адыгэм ищылакIэлэ зэрэщытэу бгъу пстэумкIэ зэрэзблихъугъэр, жьым кIэр зэрэтеклаугъэр мэхьанэшхо зилэ зэхьокIыныгъагъ.

Адыгэ лъэпкэ жэрыIо творчествэрэ урыс классическэ литературэмрэ арыгъуазэу, ахэр иплъэплэ-Iэубытыплэу адыгэ тхыгъэ литературэм илгъагъо хыщыгъ, зыкыгъэнафэщыгъ. Кавказым шыпсэурэ цыф лъэпкхэм ялитературэ ыкIи лъэпкыбэмэ зэдырае урыс литературэшхом япсы чэр зы псылэкъо кьаргъоу хэлъадэщыгъ.

Мы апэрэ уахътэм тхакIоу КIэрэщэ Тембот ирассказхэр, Хьаткьо Ахьмэд ыкIи Пэрэныкьо Мурат яусэхэр, поэмэхэр, Цэй Ибрахьимэ ипъесэхэр етIупшыгъэу кыдэкIых.

1934-рэ ильэсым, шышхьэIум и 17-м щегъэжъа-

тэш, Москва, Кремлым, ащэ, ордену «Трудовое Красное Знамя» зыфиIорэр кьыраты. Ирэзэныгъэ усэкIэ Цыгъо кьащыфырелотыкIы. Мы хьугъэшIэгъэ гушIуагъор адыгэ литературэ ныбжьыкIэмкIэ мэфэкI иныгъ. Мы уахътэм ехьулIэу тхэкIуакIэхэм зыкьагъэнафэ, хэти еж ымэкъэ гъэнафэагъэкIэ чыплэ еубыты, ятхыльхэр кыдэкIых, адыгэ литературэм ыкIи советскэ литературэ иным ахагъахьо. Еутых Аскэр, Пэрэныкьо Мурат, Лъэустэн Юсыф, нэмыкIхэри тилитературэ кыхьэхьэх.

Ау ззошхор кьегъэ, мамыр щылакIэр эпечы... ТитхакIохэм

гъэу Юныгъом и 1-м нэс советскэ тхакIохэм я Всесоюзнэ эффэс шылагъ. Ащ иIофшIэн Т. КIэрашэмрэ А. Хьаткьомрэ хэлэжъагъэх. Мыщ ыуж бэ темышIэу Адыгэ хэкум итхакIохэм яотделение зэхацагъ, ащ Хьаткьо Ахьмэд пащэ фашIыгъ.

Творческэ кIочIакIэхэр кьэ-нэфэнхэмкIэ адыгэ тхэкIо организациер щыIэ зэрэхъугъэм ишIуагъэ кьэклаугъ. Андырхъое Хьусенэ, Жэнэ Къырымызэ, Нэтхьо Долэтхьан, Меркицкэ Рэщылэ, Уджыхъухэу Хьалид, Адылджэрий, Еутых Аскэр, Лъэустэн Юсыф, Кэстэнэ Дмитрий ыкIи лъэпкэ усаклоу Теуцожэ Цыгъо творческэ IофшIэным, литературэм ахэшагъэ мэхъух, яамалхэр кьэнафэх, амакьэхэр кьэлух. Социалистическэ щылэклэ-псэукIэм игъэпсыкIэ, изытет, ащ игупчэ ит цыфым идунэеплгыкIэ, иIофшIакIэ, игурыгъуазэ кьыIотыкIыгъэнхэмкIэ, цыфыкIэм ипIуныгъэ-гъэсэныгъэкIэ, идеякIэхэр гъэлъэшыгъэнхэмкIэ адыгэ литературэр кIочIэ ин мэхъу.

Тыгъэгъазэм и 12-м, 1936-рэ ильэсым Адыгеим итхакIохэм яапэрэ эффэс зэхашэгъагъ. Адыгэ прозэмрэ драматургиемрэ яхьылIэгъэ докладыр ащ КIэрэщэ Тембот кышшишIыгъ. Урыс литературэм ипроизведениехэм ащыщхэр етIупшыгъэу адыгабзэкIэ зэрадзэкIых, кыдэкIых. Теуцожэ Цыгъо Iоф дэшIэгъэныр Адыгэ тхэкIо организацием пшгъэрылгъ зыфешIыжы. Зэхильхэрэ усэхэр, поэмэхэр кыIозэ атхых, кыдэкIых.

1939-рэ ильэсым Теуцожэ Цыгъо Советскэ кьэралыгъом итхэкIо анахь дэгъухэм ахалты-

ащыщыбэ фронтим ащагъ, зэуапIэм Iутэу тхагъи, фэхыгъи, псаоу кьэзыгъэзэжыныр зинасып кыхыгъыи кьахэкIыгъ. Ау тарихъ кьэбари нэмыкIи зы тхыгъэм хафэрэп.

Ипсауныгъэ изытет кьатыгъэу, КIэрэщэ Тембот 1942 — 1946-рэ ильэсхэм эвакуацием кьалэхэу Тбилиси ыкIи Налшык ащылагъ.

Советскэ цыфхэм Теклоныгъэр кьызырагъэблэгъагъэм, ар кьызырэдахыгъэм яхьылIэгъэ тхыгъэхэр зэоуж лъэхьаным кыдэкIых.

1947-рэ ильэсым адыгабзэкIи урысыбзэкIи романхэу «Шамбул», «Насыным игъогу» кыхаутых.

1948-рэ ильэсым, мэлылфэгъум, советскэ литературэм ипроизведение анахь дэгъухэм КIэрэщэ Тембот ироманэу «Насыным игъогу» ахалтытагъ ыкIи СССР-м и Кьэралыгъо премие авторым кыфагъэшъошагъ.

А зэкIэмэ адыгэ тхыгъэ литературэ ныбжьыкIэм иамалхэр,

ихэхьоныгъэ лъэбэкъухэр, лъэпкэ гупшысэр зыфэдэр нахь кьагъэнафэагъ. Адыгэ литературэм пкьырэ купкIырэ илэ зэрэхъурэр кьэлъэгъуагъ. Лъэпкэ жэрыIо творчествэм ихэбзэшапхьэхэр, илэшIупс зыхэгощэгъэ литературэм фэкъулаеу социалистическэ щылакIэр кылуатэщыгъ, ащ игъэпсэкIо цыфыкIэм иобраз егугъоу, фэсакъэу, шыпкхэм тетэу кьызыритыштым ыналэ тетыгъ. Анахь кIуачIэ зыхэлъ жанрэу прозэр мэхъу.

Адыгэ литературэр ылгъэ зытеуцаугъэм щегъэжъагъэу урыс классическэ литературэм кIырыплгъэу, зэпхыныгъэ дырилэу гъэпсыгъагъ. Ащ ишыхьат адыгэ тхакIохэм яапэрэ произведениехэу кыдэкIыгъэхэм аготэу классическэ тхыльхэр адыгабзэкIэ зэдзэкIыгъэхэу кьызырэджыгъэхэр. М. Горькэм итхыгъэхэу «Буревестник», «Песня о Соколе», А. Пушкиным, Ю. Лермонтовым, Л. Толстоим, И. Тургеневым, А. Чеховым, нэмыкIхэм яехэр кыхаутых.

Я 50-рэ ильэсхэм адыгэ литературэм ыкIуачIэ мэпытэ, хэхьо, зелэты. Зэчый ин зыхэлъхэу МэщбэшIэ Исхьакъ, Iэшынэ Хьазрэт, Бэрэтэрэ Хьамидэ зэрэщытхэр яапэрэ тхыльхэу «Цыф лъэшхэр» (1953), «Ныбджэгъу шыпкы» (1954), «Нэфыль» (1957) зыфилохэу кыдэкIыгъэхэм кьаушыхьатыгъ.

лъэпкэ щылакIэр, лъэпкэ психологиер икыоу озыгъашIэхэу гъэпсыгъэх. ТхакIом ытхыхэрэ адыгабзэкIи урысыбзэкIи Мыекьуапэ, Москва кьащыдэкIыгъэх, игугъу пшыныр тефэ, кьылэжыгъ.

Адыгэ поэзием имэкъэмэ анахь жьынчэу, шыабэу, гохъэу, гум шъхьапэ фэхъурэр, кIочIэ икьурэ IэпIэсагъэрэ зыхэлъыр Бэрэтэрэ Хьамидэ итворчествэ хэгощагъ, щызэхэошIэ. КьыгъэшIагъэр мыбэм, шIагъэу, тхыльэу илэ бэ.

Тилитературэ хэтыгъэх, зыкьырагъэIэтыгъ тхакIохэу, нартхэм псэ кьапызыгъэкIэжыгъэу ХьэдэгъэлIэ Аскэр, драматургхэу Мамый Ерэджыбэ, Шхьаплэгъэ Хьисэ, усаклоу ЯхьулIэ Сэфэр, нэмыкIхэри. Ахэм япроизведениехэм тилитературэ тхыгъэ агъэбаигъ.

Охътэ гъэнафэагъэм, я 60-рэ ильэсхэм, творчествэм усэкIо ыкIи тхэкIо нэбгырэ пчъагъэм зыкышчызIуахыгъ, адыгэ литературэм ялахьышIу халъхьагъ. Ахэр: Нэхэе Руслъан, Къуекъо Налбий, Къумпыл Кьадырбэч, Бэгъ Нурбий, Бахъуко Ерэджыб, Теуцожэ Хьабиб (Тхэм джэнэт кьарет). Джырэ мафэхэм кьанэсыжъэу литературэм щэлажъэ Кошбэе Пшымафэ, Хьунэго Нурьет, Цуекъо Юныс, Пэнэшъу Сэфэр, нэмыкIхэри.

Я 70 — 90-рэ ильэсхэм ахэм кьакилэлыкIуагъэх Емыж МулиIэт, Хьунэго Саидэ, Хьурым Хьусенэ, Лыхьэс Мухьдинэ, Ергъукъу-ШэшIэ Шамсэт, Къуикъо Шыхьамбий, Мамырыкьо Фатимэ, Гышч Рахьмэт, Дэрбэ Тимур, Лъэцэр Вячеслав, ГутIэ Саныет, Хьакьунэ Заремэ, нэмыкIхэри.

Адыгэ тхыгъэ литературэм художественнэ-литературнэ критикэри кыгоуцаугъ. Апэрэ критикхэу Еутых Аскэр, Кэстэнэ Дмитрий кьакилэлыкIуагъэх Шхьэлэхьо Абу, Къуныжъ Мыхьамэт, ЦэшIэ Казбек, Мамый Руслъан, Къое Хьалимэт, Цуамыкьо Тыркубий, ЛъэщIэрышэ Хьалидэ, Пэнэшъу Уцужыкьо. Мыхэм ястатьяхэр, тхыль зэфэшхьафхэр адыгэ литературэм изытет агъэунэфэу кыдэкIыгъэх ыкIи кыдэкIых. А зэкIэмэ адыгэ тхыгъэ литературэр зые лъэпкхым кыкIугъэ гъогу, кыгъэшIагъэм идунэететыклагъэм атешIыкIыгъэу, зыфэлэжъэрэ лъэпкхым игъунджэу зэрэщытхэр кьаушыхьаты.

ИкIэухым кыхьэгъэщы сшIоигъу щылэклэшIу, республикэ тызэрэхъугъэм агъэгушхохэу мы аужырэ илгъэс зыхыблым тхыгъакихэр, тхыльыкIэхэр нэмыкI сэнэхьатхэм арылэжъэрэ цыф гъэсагъэхэми, цыф кьызырыкIохэми хэлшыкIэу нахьыбэу кьалэклэлы зэрэхъугъэр. Ахэм осэ дэгъу зэпэсыгъэхэр ахэтэу сэлъытэ, дэгъугъэ адыгэбзэ ныдэлъфыбзэмкIэ тхэрэ авторыкIэхэм, тхыльыкIэхэм яфэшъошэ уасэ афэшIыгъэмэ. ГушIэ ушгъэгъэ иныр, тхыль хьугъэ гупшысэхэр хьазынэхьаб! Ахэр арыба Адыгэ Республикэри ищыфхэри зыгъэгушхоштхэр, зылэтыштхэр!

МАМЫРЫКЪО Нурьет.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тильэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет

**Редактор
шъхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхьтIэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпIэ гъэоры-
шIапI, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышъып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжъ ахьы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым щылажъэхэ-
рэмрэ яеплкъыкIэ
зэтемыфэн ылъэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхьа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
5641

Индексхэр
52161
52162

Зак. 3653

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Лъэпкъ искусствэмрэ лъэхъанымрэ

ТИЗЭИУКИЭГЪУХЭР ЯГУШІУАГЪОХ

*Ткъош Къэбэртэе-Бэлъкъарым и Къэралыгъо Академи-
ческэ къэшыокIо ансамблэу «Кабардинкэм» и артисткэхэу
Шэуджэн Ксениерэ Кушмэзыкъо Асыетрэ Адыгэ Респуб-
ликэм имэфэкI мафэ ехьулIэу гуыцIэгъу тафэхьугъ.*

— Адыгеим имэфэкIхэр тэри
тимэфэкIхэу тэлъытэ, — къа-
Iуатэ Шэуджэн Ксениерэ Куш-
мэзыкъо Асыетрэ. — Титэкъу-
хьагъэу дунаим тыщэпсэуми,
тильэпкъ итарихь, икультура
зыщыдгъэгъупшэхэрэп. МэфэкI
зэхэхьэхэм, концертхэм тахэла-
жъэзэ тызэлукIэмэ тигушIогъо-
шху. Адыгеим иансамблэхэу
«Налмэсыр», «Ислъамьер» дэ-
гъоу тэшIэх, артистхэм ныб-
джэгъуныгъэ адытIл.

Адыгэ Республикэм имэфэкI
мафэхэм атефэу Дунэе Адыгэ

Хасэм изэфэс Мыекъуапэ зэ-
рэщыкIоштым Шэуджэн Ксе-
ниерэ Кушмэзыкъо Асыетрэ
щыгъуазэх. Ар къыдалыты,
мэфэкIым пае къытфэгъушIуа-
гъэх, зэфэсым илофшIэн дэгъоу
зэхичэнэу фэлъэIуагъэх.

Шъопсэу, Шэуджэн Ксе-
ниерэ Кушмэзыкъо Асыет-
рэ! Шъуигъухэлъхэр къыжъу-
дэрэхьух, Тхьэм бэгъашIэ
шъуешI!

Сурэтым итхэр: **Шэуджэн
Ксениерэ Кушмэзыкъо Асы-
етрэ.**

АР-м ия 18-рэ илъэс фэгъэхьыгъ ШЪУАХЭЛАЖЪ, ЗЫЖЪУГЪЭПСЭФ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо гъэпсыкIэ игъэпытэн,
лъэпкъ культурамрэ искусствэмрэ хэхъоныгъэу ашIыхэрэм,
республикэм ишыIэкIэ-псэукIэ къэзыIотэрэ тхыIхэм якъэ-
гъэлъэгъонхэр АР-м и Лъэпкъ музейрэ и Лъэпкъ библиоте-
кэрэ чъэпыогъум и 3-м къашызIуахыштых.

Чъэпыогъум и 4-м шыгъа-
чъэр сыхьатыр 11-м Мые-
къуапэ щаублэшт. АР-м куль-
турэмкIэ и Министерствэ сур-
эт къэгъэлъэгъонхэу зэхи-
щэхэрэр Адыгэ Республикэр
илъэс 18 зэрэхьурэм фэгъэ-
хыгъэх. А мафэм оркестрэу
«Русская удалым», ансамблэу
«Ошъутенэм», АР-м изаслу-
женнэ артисткэу Къушъэкъо
Симэ яконцертхэр В. И. Лени-
ным ыцIэ зыхьырэ пчэгум щы-
кIоштых.

Чъэпыогъум и 5-м АР-м
икультурнэ-этнографии ехьы-
лэгъэ сурэтхэр, лъэпкъ псэукIэ-
хэр къэлэ гупчэм къышагъэ-
лэгъоштых. «Адыгеир, шIу
усэлъэгъу!» зыфиIорэ мэфэкI
концертхэр къэлэ паркым щы-
зэхашт. Республикэм итвор-
ческэ купхэр ащ хэлэжъэштых.
Республикэ филармонием исим-
фоническэ оркестрэ, иоркестрэ
цIыкIу мэфэкI зэхэхьэр сыхьа-
тыр 13.30-м лъагъэкIотэгъшт.

АР-м иорэдэIо-къэшыокIо

ансамблэу «Ислъамьер» икон-
церт сыхьатыр 15.00-16.00-м
къэлэ гупчэм щыкIошт.

Сыхьатыр 18.50-м Адыгэ
Республикэм и Президентэу
ТхьакIушынэ Аслъан мэфэ-
кIым пае къафэгъушIошт.

Сыхьатыр 19.00-м щыубла-
гъэу 21.30-м нэс концертэу
Мыекъуапэ ипчэгу щыкIоштым
купэу «Фабрикэр», «А-студиер»
хэлэжъэштых.

МэфэкI фейерверкIэ зэха-
хьэр аухышт.

Спорт зэнэкьокъухэр мэфэкI
мафэхэм щыIэштых. Адыгэ
Республикэм футболымкIэ и
Кубок икыдэхын фэгъэхьыгъэ
финал ешIэгъум щызэлукIэ-
штых «Гранитымрэ» «Кошхьа-
блэмрэ». ЕшIэгъур чъэпыогъум
и 5-м, сыхьатыр 15.00-м мые-
къопэ стадионэу «Юностым»
щаублэшт.

ЗэхэщакIохэм мэфэкI зэха-
хьэхэм, спорт зэнэкьокъухэм
шъуарагъэблагъэ.

Зэкъошныгъэм игъогъухэмкIэ

ЦХИНВАЛ МАМЫРЭУ МЭПСЭУ

Къыблэ Осетием къэралы-
гъо гъэпсыкIэ иIэу мамырэу
псэунэу зэрэригъэжъагъэм фэ-
гъэхьыгъэ зэхэхьэхэу Цхинвал
щыкIуагъэмэ Адыгэ Респуб-
ликэм изаслуженнэ артисткэу
Къушъэкъо Симэ ахэлэжъагъ.

Урысыем инароднэ артистэу
Олег Газмановым, ансамблэ цIэ-
рыIохэу «Шаратын», «Нана» зы-
филохэрэм, нэмыкIхэми ягъусэу
мэфэкI Иофхьабзэхэм Къушъэ-
къо Симэ ахэлэжъагъ. Адыгэ
Республикэм ехьылIэгъэ ордэыр,
фэшъхьафхэри къыщиIуагъэх.
Къыблэ Осетием культурэмкIэ
иминистрэу Теймураз Дзубцовыр
зыкIэтхэжыгъэ Щытхэу тхы-
лър Къушъэкъо Симэ къыраты-
жыгъ. АР-м ыцIэ дахэкIэ зы-
гъэлурэ артисткэр тимэфэкIхэм
ащытлэгъушт. ЗэдэгущыIэгъоу ащ дытиIагъэр «Адыгэ ма-
къэм» къыхэтыутышт.

Сурэтым итыр: **Адыгэ Республикэм изаслуженнэ ар-
тисткэу Къушъэкъо Сим.**

Футбол. ЯтIонэрэ купыр

Зичэзыу зэлукIэгъухэр

Урысыем футболымкIэ
изинэкьокъу хэлэжъэрэ ко-
мандэхэу ятIонэрэ купым хэт-
хэр Iоныгъом и 30-м
зэрешIагъэхэр:

«Торпедо» — «Астрахань»
— 2:0, СКА — «Дагдизель»
— 1:1, «Ставрополье-2009»
— «Ангушт» — 3:0, «Красно-
дар-2000» — «Батайск» —
0:0, «Волгоград» — «Таган-
рог» — 3:0, «Зэкъошныгъ» —
«Ставрополь» — 1:6 (Красно-
дар щешIагъэх), «Кавказ-
трансгаз» — «Энергия» —
2:1, «Мэщыкъу» — «Ротор»
— 3:0.

ЧIыпIэхэр зэтэгъапшэх

Чъэпыогъум и 2-м ехьулIэу
купэу «Къыблэм» хэт командэ-
хэр чIыпIэу зыдэщытхэмрэ очко
пчъагъэу ялэмрэ:

1. «Жемчужина» — 74
2. «Ставрополь» — 65
3. «Волгоград» — 54
4. «Торпедо» — 52
5. «Автодор» — 49
6. «Мэщыкъу» — 40
7. «Краснодар-2000» — 40
8. «Батайск» — 35
9. «Энергия» — 35
10. «Зэкъошныгъ» — 33
11. «Ставрополье-2009» — 33
12. «Астрахань» — 33
13. «Дагдизель» — 31
14. СКА — 29
15. «Ангушт» — 28
16. «Кавказтрансгаз» — 25
17. «Ротор» — 21
18. «Таганрог» — 15.

Зичэзыу зэлукIэгъухэр чъэпыо-
гъум и 3 — 4-м командэмэ яIэ-
штых. «Зэкъошныгъэр» Волгоград
тхьаумафэм щешIэшт, чъэпыогъум
и 9-м «Краснодар-2000»-м Iу-
кIэшт.

Самбо ЛЫХЪУЖЪЫМ ЫЦІЭКІЗ

Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Ацумыжъ Айдэмыр фэ-
гъэхьыгъэ зэнэкьокъухэр самбэмкIэ ПсышIуапэ щыкIуагъэх.
ЗэлукIэгъухэм Урысыем ишъолъырымэ къарыкIыгъэ бэнакIохэр
ахэлэжъагъэх.

АР-м самбэмкIэ и СДЮШОР зыщызыгъасэхэрэм хагъэунэ-
фыкIырэ чIыпIищ къыдахыгъ. Мустафа Сайдрахмоновымрэ, кг
68-рэ, Тутарыш Бислъанрэ, кг 82-рэ, ящэнэрэ хьугъэх. Анахъэу
тызыгъэгъушIуагъэр Абзэз Ислъам. Килограмми 100-м нэс къэзы-
щэчырэмэ якуп апэрэ чIыпIэр къыщыдихыгъ.

М. Сайдрахмоновымрэ И. Абазэмрэ СССР-м изаслуженнэ тре-
нерэу Хьэпэе Арамбый егъасэх. Б. Тутарышым ипашэр Адыгэ Рес-
публикэм изаслуженнэ тренерэу Мэрэтыкъо Сахьид.

Боевой искусствэр

ХАГЪЭУНЭФЫКІЫРЭ ЧІЫПІІТІУ

Боевой искусствэмкIэ УФ-м испорт джэгунхэр Краснодар краим
икъалэу Анапэ ятIонэрэу щызэхашагъ. АР-м изаслуженнэ трене-
рэу Мэрэтыкъо Шамсэт ыгъэсэрэ Одэждэкъо Заур ятIонэрэ чIыпIэр
къыдихыгъ — ар кг 60-м нэс къэзыщэчырэмэ якуп хэтыгъ. Бо-
джэкъо Бислъан, кг 84-рэ, ящэнэрэ хьугъэ. Спортсменыр УФ-м
ыкIи АР-м изаслуженнэ тренерэу Хьот Юныс егъасэ.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбий.